

ÖREBRO UNIVERSITET
Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete
Socionomprogrammet
Teorier och metoder i Socialt arbete C
C-uppsats, 15 poäng
Termin 6, HT 2011

Etableringsreformen

Etableringshandläggares upplevelse av den nya etableringsformen och aktiviteternas effektivitet samt effekten av att inte kunna delta i arbetsförmedlingens aktiviteter på grund av psykisk eller fysisk ohälsa.

Författare:
Pettersson, Emelie
Våhlin, Emma

Handledare:
Dag, Munir

ETABLERINGSREFORMEN

Pettersson, Emelie & Våhlin, Emma

ÖREBRO UNIVERSITET

Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete

Socionomprogrammet

Teorier och metoder i Socialt arbete C

C-uppsats, 15 poäng

Termin 6, HT 2011

Sammanfattning

När etableringsreformen trädde i kraft flyttades ansvaret för integrationen av nyanlända flyktingar från kommunen till Arbetsförmedlingen. Syftet med denna studie var att undersöka hur etableringshandläggare på Arbetsförmedlingen i Linköping och Örebro upplevde etableringsreformen. Syftet var även att undersöka i vilken utsträckning aktiviteterna bidrog till en etablering i samhälls- och arbetslivet. Studien har även fokuserat på vad som hände med de som inte fullt ut kunde delta i arbetsförmedlingens aktiviteter på grund av prestationsnedsättning. En kvalitativ forskningsansats användes där sex intervjuer utfördes med etableringshandläggare på arbetsförmedlingen. Resultatet analyserades sedan utifrån tidigare forskning, empowerment och marginalisering. Etableringsreformen gjorde enligt intervjudata att nyanlända flyktingar kom ut i arbete tidigt. På så sätt skulle etableringstiden förkortas till två år, då de skulle bli självförsörjande. Etableringsfrämjande aktiviteter valdes efter behov, en ny aktivitetsform var att ha kontakt med en lots. Lotsen hjälpte och stöttade nyanlända flyktingar att kunna etableras i samhälls- och arbetslivet. De med prestationsnedsättning utreddes av Arbetsförmedlingens specialister, såsom arbetsterapeuter, vilka bedömde till vilken procent (75, 50 eller 25) denne kunde delta i aktiviteterna. Aktiviteterna kunde anpassas efter allas behov i Linköping, vilket inte var fallet i Örebro där aktiviteterna var under upphandling. Nyanlända flyktingar med prestationsnedsättning på under 25 procent omfattades inte av etableringsreformen utan ansvaret flyttades till kommunen.

Nyckelord: Nyanländ flykting, integration, ohälsa, arbetslöshet samt etableringsreformen.

ETABLERINGSREFORMEN
Pettersson, Emelie & Våhlin, Emma
ÖREBRO UNIVERSITET
Akademin för juridik, psykologi och socialt arbete
Socionomprogrammet
Teorier och metoder i Socialt arbete C
C-uppsats, 15 poäng
Termin 6, HT 2011

Abstract

The establishment reform involves integration of newly arrived refugees, this responsibility lies on the Employment Service. The purpose of this study was to, through six qualitative interviews, review an establishment administrator's experiences of the establishment reform. A secondary purpose was to investigate if activities contributed to establish newly arrived refugees in social and working life. The study also focused on what happened to those who have not been able to fully participate in employment services activities due to incapacitation. The results revealed that by the reform refugees were activated at an early stage. The activities were selected after the refugee's needs. A new activity was to have contact with "lots", who helped and supported the newly arrived refugees with work and community life. Refugees with a reduction, was investigated by the Employment Service's experts (for example occupational therapists) who assessed the percentage (75, 50 or 25) to which he/she could participate. In Linköping the activities could be adapted to everyone's needs, that was not the case in Örebro, activities were during a procurement. Refugees with a reduction of less than 25 percent was a municipal liability.

Keyword: refugee, integration, migration, health risk and occupation.

Förord

Vi vill börja med att ge ett stort tack till vår handledare Munir Dag för ett stort stöd samt vägledningen under hela uppsatsprocessen. Tack för att du alltid tog dig tid och gav oss uppmuntran under hela processen.

Vi vill även tacka etableringshandläggarna på Arbetsförmedlingen i Linköping och i Örebro som tog sig tid att ställa upp på våra intervjuer och delade med sig av sina upplevelser, erfarenheter och synpunkter.

Örebro

Pettersson, Emelie & Våhlin, Emma

2011-01-10

Innehållsförteckningen

<i>Inledning</i>	1
<i>Syfte</i>	2
Frågeställningar	2
<i>Definition av centrala begrepp</i>	3
Nyanlända flyktingar	3
Invandrare	3
Ohälsa	3
Integration	3
<i>Tidigare forskning</i>	3
Integration och etablering på arbetsmarknaden	4
Etableringslots	4
Barriärer mot integreringen	5
Barriärer mot etablering på arbetsmarknaden	6
Orsakerna till samt konsekvenserna av arbetslöshet	7
<i>Teoretiska utgångspunkter</i>	7
Empowerment	8
Maginalisering	9
<i>Metod</i>	11
Begränsningar	11
Litteraturgenomgång och Litteraturanskaffning	12
Tillvägagångssätt	12
Urval av respondenterna och generaliserbarhet	12
Intervjuernas genomförande	13
Bearbetningen samt analysmetoder	13
Validitet samt reliabilitet	14
Källkritik	15
Etiska överväganden	15
Metoddiskussion	16
<i>Resultat</i>	16
Beskrivning av intervjupersonerna	16
Utbildningens betydelse	16
Integration	17
Arbetslöshetens konsekvenser	17
Etableringsreformen	18
Samverkan med andra aktörer och etableringshandläggarnas roll	19
Etableringssamtal	19
Prestationsförmåga	20
Etableringsplan	20
Etableringsreformens aktiviteter	21
Aktiviteter för flyktingar med nedsatt prestationsförmåga	22
Prestationsförmåga på under 25 procent	23
Etableringslots	23
<i>Analys</i>	25
Aktivitaternas möjlighet till etablering i arbets- och samhällslivet	25
Konsekvenser av lång etableringstid	26
Prestationsnedsättning	27
Etableringslots	28
Empowerment	29

Marginalitet	30
Diskussion	32
Integration samt för- och nackdelar med etableringsreformen	32
Arbetsförmedlingens ansvar och uppdrag	33
Avslag på rätten till etableringsplan	34
Etableringslots	34
Slutord	35
Referenslista	36
Bilagor	39
Nr 1, Intervjuguiden till Arbetsförmedlarna	39
Nr 2, Etableringsplan, 100 % deltagande	41
Nr 3, Etableringsplan, nedsättning deltid	42

Inledning

Carballo och Nerukar (2001) menar att migration inte är en ny företeelse, det har pågått sedan långt tillbaka i tiden när människor eller hela samhällen flyttade på sig för att jaga (Carballo och Nerukar, 2001).

Mellan åren 1946-1970 förändrades den rådande politiken i Sverige vilket innebar att det blev enklare för invandrare att få ett arbete i Sverige. Efterfrågan på arbetsmarknaden var under denna period stor vilket även det underlättade invandringen. Under dessa år invandrade ungefär 2,2 miljoner individer, vilket motsvarar en folkökning på 1,8 miljoner individer, när utvandringen räknats bort. Liberalisering skedde under år 1954, det bidrog till en mer positiv attityd till arbetskraftsinvandring, vid de tillfällen det saknades svensk arbetskraft. De nordiska ländernas arbetsmarknader slöts även samman under detta år vilket gjorde att arbetsmarknaden blev mer ”öppen”. Detta innebar att varje nordisk medborgare själv kunde välja i vilket nordiskt land denne ville bosätta sig samt arbeta i. De behövde inte ansöka om arbetstillstånd eller visum. I slutet av andra världskriget fram till 1970-talet var arbetskraftsinvandringen betydligt högre än flyktinginvandringen i Sverige. Övervägande arbetskraftsinvandrare var från nordiska eller andra västeuropeiska länder (Bengtsson, Lundh & Scott, 2005, s. 1-2, Olwig, 2010). År 1968 förändrades den liberala invandringspolitiken för att fackföreningar protesterat mot den. Tanken med förändringen var att den skulle bidra till en minskad lönekonkurrens mellan invandrare och svenskfödda. Flyktingar som invandrade till Sverige gjorde det inte för arbetskraft utan av andra orsaker. De fick stora problem att etableras på arbetsmarknaden, jämfört med de som invandrat till Sverige för arbetskraft. Svårigheterna för dem att komma in på arbetsmarknaden berodde bland annat på att fler arbeten började kräva högre kvalifikationer, kompetens och kunskaper från arbetskraften, än vad de tidigare gjort. På så sätt blev flyktingen, jämfört med svenskfödda, en grupp som i större utsträckning blev beroende av samhällets resurser, speciellt när arbetslösheten blev hög. Eftersom det fanns få lågkvalificerade yrken år 1968 infördes i samband med förändringarna av invandringspolitiken även restriktioner för flyktingar och invandrare. Restriktionerna innebar att flyktingar samt invandrare genom organisationer, språkutbildningar samt andra utbildningar skulle lära sig det svenska språket samt lära sig om det svenska samhället. De kunde utöva dessa utbildningar under arbetstid samt utan löneavdrag. Dessa aktiviteter blev obligatoriska för flyktingar samt invandrare. Förändringarna i invandringspolitiken innebar även att fackföreningarna fattade beslut om hur högt inflödet av arbetskraftsinvandringen skulle bli. Det ledde till att fackföreningarna, under 1970-talet begränsade arbetskraftsinvandringen och avtog allt fler ansökningar från nordiska medborgare. Däremot fortsatte invandringen av flyktingar och anhöriga till invandrare som redan vistades i Sverige (Bengtsson, Lundh & Scott, 2005). År 1970-1990 utvecklades migrationspolitiken till att även utomnordiska invandrare i högre utsträckning skulle få migrera till Sverige. Utvecklingen av migrationspolitiken innefattade restriktioner om att stödja återföreningar inom familjen. Flyktingar tilläts även i högre utsträckning att komma till Sverige. Under 1990-talet fram till 1997 var det 35 procent av invandrarna som var flyktingar, 44 procent var individer som var anhörig till någon som tidigare invandrat till Sverige eller var svenskfödd medan mindre än 13 procent var arbetskraftsinvandring (Bengtsson, Lundh & Scott, 2005, Olwig, 2010).

Utvecklingen har sedan 90-talskrisen gått framåt när det gäller arbetslöshet hos utlandsfödda då många invandrare samt flyktingar under sina år i Sverige mer och mer kommit in i det svenska samhället och får arbete ju längre tiden gått. Trots detta finns det många utlandsfödda i utanförskap (Regeringen, 2009 s. 3- 8, Regeringen, 2001). Arbetsmarknadssituationen har däremot enligt Regeringskansliet (2007) visats vara betydligt

sämre för flyktingar och invandrare, då de har lägre sysselsättningsgrad och andelen arbetslösa är högre jämfört med infödda (Regeringskansliet, 2007). Migranter från utomeuropeiska länder har även en lägre sysselsättningsgrad jämfört med flyktingar och invandrare från Västeuropa (Regeringskansliet, 2007).

År 2010 var Sveriges befolkning sammanlagt 9 415 570 till antalet, av hela befolkningen beräknades utrikesfödda vara 1 384 929 till antalet samt utländska medborgare i Sverige vara 633 292. Av hela befolkningen i Sverige, 9 415 570 var 818 574 stycken utrikesfödda med svenskt medborgarskap (Nilsson, 2004, Nilsson, 2002). Av dessa siffror kan konstateras att av hela Sveriges befolkning är sammanlagt 2 836 795 till antalet utrikesfödda, det motsvarar ungefär 30 procent av hela Sveriges befolkning. Bevelander (2011) menar att för att flyktingar och invandrare ska få samma rättigheter som infödda krävs det att integrationen på arbetsmarknaden främjas (Bevelander, 2011). Introduceringen av nyanlända flyktingar, in i det svenska samhället, var kommunens ansvar fram till den 1 december 2010 då övergick ansvaret till Arbetsförmedlingen (avdelning Integration och Etablering). Detta datum trädde den nya etableringsreformen i kraft med en ny lag, lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (Arbetsförmedlingen, 2011, Zeteo, 2011). Lagen innebär bestämmelser om insatser och ansvar som ska skynda på och underlätta de nyanlända flyktingarnas etablering i samhällslivet samt i arbetslivet (Zeteo, 2011). Tanken med etableringsreformen är att genom arbetsförberedande insatser stärka individens förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden. Syftet och målet med etableringsreformen är att de nyanlända flyktingarna ska etableras/integreras i samhälls- och arbetslivet så snabbt som möjligt och få de förutsättningar som krävs för att de inom två år ska kunna bli självförsörjande (Regeringen, 2009, s. 3- 8, 18-19). Inom etableringsreformen har även migrationsverket, länsstyrelsen, skatteverket, försäkringskassan, kommunen och landstinget fått sina ansvarsområden och uppdrag. De har även insatser och aktiviteter att erbjuda flyktingen (Statskontoret, 2011, s.17-18)

Mot bakgrund av ovanstående ställer vi oss frågan, vad den nya etableringsreformen har inneburit för den enskilde flyktingen nu när det är arbetsförmedlare som har till uppgift att introducera dem in i samhället. Valet av ämne till denna uppsats grundar sig i ett intresse av flyktingar. Önskan var att uppsatsen skulle vara relevant och aktuellt för socialt arbete. För att få vetskap om vad vi skulle kunna skriva om använde vi en kontakt i Göteborg som arbetar på flyktingmottagningen. Hon gav förslag på ämnen som var aktuella problemområden inom integreringen av flyktingar. Forskningsämnet är viktigt och relevant då Sverige har bytt regering och med det lades ansvaret över på Arbetsförmedlingen att se till att flyktingarna integreras i arbets- och samhällslivet. Genom ett regeringsbyte har även förändringar skett i det sociala arbetet, då det berör flyktingmottagande, integrationspolitik och arbetsmarknadsintegrationspolitik, därför är detta ämne relevant.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur etableringshandläggare på arbetsförmedlingen i Örebro samt Linköping upplever den nya etableringsformen. Syftet är även att granska i vilken utsträckning Arbetsförmedlingens aktiviteter bidrar till en etablering i samhälls- och arbetslivet. Det innebär även att ta reda på vad som händer med de flyktingar som inte kan delta fullt ut i arbetsförmedlingens aktiviteter på grund av prestationsnedsättning.

Frågeställningar

- Vad innefattar den nya etableringsreformen?

- På vilket sätt integreras den nyanlända flyktingen i samhället?
- Vilken upplevelse har etableringshandläggarna av insatsernas/aktiviteternas verkan?
- Vad har lotsen för betydelse för etableringen av den nyanlända flyktingen?

Definition av centrala begrepp

I detta avsnitt beskriver vi de mest centrala begrepp som vi använder löpande i uppsatsen för att förtydliga dess innebörd.

Nyanlända flyktingar

Vår definition på nyanlända flyktingar är den målgrupp som omfattas av etableringsreformen. Det är nyanlända flyktingar och skyddsbehövande som är mellan 20-65 år och som har beviljats uppehållstillstånd. Detta gäller även anhöriga som har en anknytning till flyktingen (så vida de har sökt uppehållstillstånd inom två år från det att anknytningspersonen tagits emot i en kommun). Reformen omfattar även de som kommit till Sverige utan sina föräldrar, om de är 18-19 år och har erhållit uppehållstillstånd (Statskontoret, 2011, s.24-26, Arbetsförmedlingen, 2011, s.20-21). Vi kommer vidare att benämna nyanlända flyktingar vid enbart flyktingar.

Invandrare

Med invandrare menas de som inte innefattas av etableringsreformen. Det är de som exempelvis har kommit till Sverige för arbetskraft eller för att de känner invandrare som bott i Sverige en längre period (Statskontoret, 2011, s.24-26, Arbetsförmedlingen, 2011, s.20-21). Vår uppfattning är då att invandrare inte flytt från sitt eget land utan migrerat frivilligt.

Ohälsa

En definition av hälsa är ett tillstånd utan sjukdom samt med fullständigt socialt, psykiskt samt fysiskt välbefinnande. Begreppet framhåller fysisk förmåga samt sociala och personliga resurser (regeringen, 21 december 2011). Vår definition av ohälsa kommer likställas med fysisk samt psykisk prestationsnedsättning.

Integration

Det finns olika definitioner av begreppet integration. Vi har valt en definition som regeringen (2008) gör av begreppet integrationspolitik där begreppet inbegriper frågor som allas lika möjligheter, skyldigheter samt rättigheter oavsett från vilken kulturell samt etnisk bakgrund individen har. Integrationsfrågor innefattar bland annat insatser inom utbildnings- samt arbetsmarknadspolitiken vilka ska minska utanförskap i samhället samt främja etableringen på arbetsmarknaden (regeringen, 2008).

Tidigare forskning

I detta avsnitt redovisas tidigare forskning om bland annat integration samt barriärer mot etablering. För att få en inblick i etableringsreformen kommer hänvisningar göras till regeringen, statskontoret och Arbetsförmedlingen. Detta trots att medvetenhet finns om att del av denna information inte är tidigare forskning samt att det har ett politiskt synsätt (läs

mer under rubriken källkritik i metoden). För att lättare förstå flyktingars situation på arbetsmarknaden görs en redovisning av vilka hinder denne kan möta. Vi belyser även vilket samband ohälsa har till arbetslöshet.

Integration och etablering på arbetsmarknaden

Den nya etableringsreformen innefattar att Arbetsförmedlingen kan erbjuda flyktingar insatser som bland annat; arbete med bostad (anvisa boende och kommunplaceringar), etableringsplan, etableringslots, etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning, etableringssamtal, valideringar, utbildningar, praktik, SFI (svenska för invandrare) samt samhällsorientering (Vidovic, 2011). De två sistnämnda tillhandahålls av kommunen (Statskontoret, 2011, s.21).

Målet för integrationspolitiken i Sverige är att alla ska ha lika skyldigheter, rättigheter samt möjligheter oberoende av individens kulturella och etniska bakgrund. För att uppnå målen för denna politik krävs bland annat generella insatser som är individanpassade utefter varje individs behov samt att insatserna riktas till hela befolkningen. Insatserna ska därmed inte enbart rikta sig mot individer som är födda i ett annat land (Regeringen, 2009). För att förhindra utanförskap bland flyktingar har fokus för integrationspolitiken till störst del legat på språkkunskaper, arbete samt utbildning då det är dessa områden som påverkar flyktingarnas demokratiska delaktighet, segregation, hälsa och som leder till en god integrering i samhället och på arbetsmarknaden (Regeringen, 2009, s. 3- 8, Regeringen, 2001).

En flyktingens utbildning, kompetens samt kunskaper, även kallat humankapital, ses som en investering för framtida möjligheter till sysselsättning och integrering på arbetsmarknaden. Oftast är det svårt att rakt av överföra flyktingens humankapital till ett annat land då flyktingen får lära sig en ny kultur och en ny arbetsmarknad (Bevelander, 2011). För att underlätta flyktingens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden behöver deras utbildnings- och yrkeserfarenheter valideras och kompletteras. Valideringen underlättar för arbetsgivaren då den ger arbetsgivaren en uppfattning av vilken kompetens flyktingen har (Regeringen, 2008, Regeringskansliet, 2007).

Etableringslots

För att främja integreringen samt etableringen i samhälls- och arbetslivet för flyktingar har Arbetsförmedlingen upphandlat en ny aktör i och med den nya etableringsreformen vilket är lots. Lotsen ska verka som ett personligt nätverk på arbetsmarknaden och ska stödja den nyanlända flyktingen samt driva på etableringsprocessen. Valet av lots fattas av flyktingen när beslut har tagits om hon/han är berättigad till etableringsplanen eller inte (Arbetsförmedlingen, 2011, s.52-63, Wildmark, 2010). Valet av lots bör utgå ifrån lotsens språk, branschkunskaper, geografiska belägenhet samt andra behov som flyktingen kan ha. Andra behov kan till exempel bestå av fysisk nedsättning såsom funktionshinder (Statskontoret, 2011, s.52). Syftet med valfrihetssystemet runt etableringslotsarna är att flyktingen ska hamna i fokus och att makten ska förskjutas från politiker och tjänstemän till flyktingen själv. Det gör att flyktingen sätts i fokus som gör att de har en större möjlighet att kunna påverka sin framtid. Med det lär sig flyktingen att fatta egna beslut och ta eget ansvar, vilket ger dem makt och inflytande i samhället (Vidovic, 2011, Arbetsförmedlingen, 2010).

Hur lotsen väljer att stödja, utforma tjänsten och vilket arbetssätt lotsen använder får denne själv avgöra, flyktingens enskilda fall ska däremot vara avgörande för hur insatsen utformas (Statskontoret, 2011, s.52).

Enligt avtal ska lotsen och flyktingen träffas minst tre timmar per månad (Arbetsförmedlingen, 2011, s.52-63). Intervjuer som Statskontoret (2011) gjort visar att kommunen och arbetsförmedlingen anser att minimumnivån för hur mycket lotsen och flyktingen ska träffas inte är tillräcklig, det finns ofta ett större behov av socialt stöd de första månaderna i Sverige (Statskontoret, 2011, s.53). Vidovic (2011) menar vidare att det krävs att flyktingen och lotsen träffas oftare för att resultat ska nås på bästa sätt. Stora framgångar är svåra att nå på de få timmarna. Därför anser författaren inte att lotsarna är lönsamma och effektiva (Vidovic, 2011). Lotsens roll behöver även tydliggöras (Statskontoret, 2011, s.77-83).

Barriärer mot integreringen

Social integration för många är sällan lätt, för vissa är det omöjligt. Motståndskraften för flyktingens närvaro gör ofta att de placeras i periferin i samhället. Motståndet för deras deltagande i samhället beror ofta på språkproblem och kulturellt definierade beteenden. Detta stärker ofta de stereotyper och fördomar som finns om flyktingar och invandrare (Carballo & Nerukar, 2001, s.557-560).

De stödinsatser som finns för flyktingar samverkar oftast inte parallellt med andra insatser vilket medför en längre insatstid (Regeringens, 2009, s. 22-23). Att etableringstiden oftast är lång gör att flyktingens möjligheter att tillgodoräkna sina tidigare utbildningar samt yrkeserfarenheter brister. Det orsakar även höga kostnader för den offentliga sektorn samt påverkas flyktingen psykiskt (Regeringen, 2009, s. 3- 8, 18-19, 38).

Utredningen av prestationsförmåga är bristfällig. Flyktingens resurser, hälsotillstånd och familjesituation ska beaktas vid bedömningen och planeringen av vilka aktiviteter arbetsförmedlingen ska erbjuda flyktingen med lägre prestationsförmåga. Då flyktingens prestationsförmåga kan variera och påverka i vilken grad deltagande i aktiviteter är möjlig. Däremot får inte familjeförhållanden, ålder, tidigare utbildnings- eller arbetslivserfarenheter hindra flyktingen från att medverka i aktiviteter. Aktiviteterna ska anpassas efter den enskilda flyktingen (Arbetsförmedlingen, 2011, s.35-40). Prestationsförmågan kan påverkas negativt av olika händelser som flyktingen varit med om som till exempel traumatiska händelser. Det är svårt att upptäcka de negativa händelserna, de kan visa sig i efterhand eller förändras med tiden. Somliga nedsättningar kan bli synliga i samband med olika aktiviteter medan andra hälsorelaterade besvär kan uppkomma senare. Vissa flyktingar kan även vara omedvetna om sina hinder eller ha hinder som är dolda såsom hörselskador (Statskontoret, 2011, s.50-51). För att avgöra prestationsförmågan kan även flyktingen behöva pröva olika aktiviteter. Detta försvårar bedömningen och utredningen av prestationsförmågan (Arbetsförmedlingen, 2011, s.35-40).

Problem med välfärdsprogram har visats vara att istället för att främja flyktingens behov så är det utformat för att flyktingen ska passa in i välfärdssystemet (Olwig, 2010). Tilly (1998 i Montesino, 2008) utvecklar detta och menar att när flyktingar ska hanteras och inkluderas i det svenska samhället utgår landet ifrån etablerade mallar och befintliga kategorier som är generella för alla, oavsett om de är exkluderade från samhället eller inte (Montesino, 2008). Integrationsprogram har en tendens att kategorisera flyktingar där olika professioner har ansvar för olika kategorier. De flyktingar med psykisk samt fysiska hinder lades i kategorin för de som har svårigheter med att integreras i samhället (Olwig, 2010).

Problem som uppstått med integrationsprogrammen är bland annat att flyktingarna har fått för lite hjälp med att lära sig det svenska språket samt att lära sig de sociala normerna som råder i det svenska samhället. Programmen har mer fokuserat på vad flyktingen saknar för egenskaper än vad denne kan erbjuda det svenska samhället vilket har lett till att personal

inom välfärden har bestämt vad för kulturell kompetens som flyktingen saknas för att passa in i samhället (Olwig, 2010).

Flyktingar samt invandrare i Sverige är oftare än infödda sysselsatta i lågt kvalificerade yrken och tidsbegränsade anställningsformer (Regeringen, 2008/09:24). Flyktingar tenderar att få de arbeten som allmänheten anser ointressanta. Arbetena kräver ofta inga färdigheter (Carballo & Nerukar, 2001, s.557-558). De som initialt hamnar i lågstatusyrken har en låg sannolikhet att förbättra sin position över tiden. Därför är det viktigt att högutbildade utrikesfödda snabbt får arbete i nivå med sin kompetens (Carballo & Nerukar, 2001, s.557-558). En nackdel med att flyktingen snabbt ska etableras i arbete är att de inte kommer ut i rätt arbete. Risken är att de fastnar på en arbetsplats, en inlåsnings effekt uppstår och att flyktingen är kompetent för ett annat högre kvalificerat arbete (Vidovic, 2011).

Barriärer mot etablering på arbetsmarknaden

Flyktingar har i större utsträckning lägre sysselsättning och högre arbetslöshet jämfört med infödda (Bevelander, 2011), detta gäller för hela västvärlden (Regeringen, 2008). Eastmond (i Olwig 2010) menar att problemet för flyktingarna att få ett arbete ligger i att de saknar den kulturella samt sociala kompetensen som efterfrågas i det svenska samhället (Olwig, 2010). Regeringens (2008) studier vidareutvecklar ovanstående och menar att olika faktorer påverkar flyktingens möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. En faktor till detta beror på arbetsmarknadens efterfrågan eller hög- eller låg konjunktur (Regeringen, 2008).

Ytterligare barriärer mot etablering för flyktingar är att människors attityder och politiken för befolkningsrörelse och invandring är motståndskraftig. Politiker och sociala krafter försöker förhindra mer invandring. För att invandringen ska bli sund och socialt produktiv krävs det att de europeiska länderna förbereder sig för att hantera den genom att formulera riktlinjer (Carballo och Nerukar, 2001). Förberedelsen ska även utformas så att flyktingen får hjälp att använda sina egna resurser (Allwood & Johansson, 2009, s. 115-116, 121).

En annan orsak till att flyktingar har en lägre sysselsättningsgrad, tillfälliga arbeten eller i högre utsträckning är arbetslösa än infödda är att flyktingar kan ha sämre socialt nätverk då de kan ha tvingats fly från sitt hemland. Flyktingen får därmed det svårare att integreras på arbetsmarknaden för att de saknar det svenska språk och kunskap som arbetsmarknaden efterfrågar. Ett socialt nätverk kan hjälpa till med kontakter, flyktingens språkkunskaper, kunskap om landet och påskynda etableringen på arbetsmarknaden och i samhällslivet (Bevelander, 2011, s. 24-43, Allwood & Johansson, 2009, s.115-116, 121). Regeringen (2008) stärker innebörden av att ha ett socialt nätverk och menar att det har stor betydelse för att komma in på arbetsmarknaden. Författaren menar att det är ännu svårare för flyktingar att få träffa arbetsgivaren och på så sätt få arbete jämfört med infödda (Regeringen, 2008). Svårigheten för flyktingar att få träffa arbetsgivare kan bero på att det mest kostnadseffektiva för företaget styr arbetsgivarens val av arbetskraft. Arbetskraftens egenskaper påverkar även arbetsgivarens rekrytering, och arbetsgivarens uppfattning om dennes produktivitet. Några exempel på egenskaper som påverkar detta kan vara utbildning, individens motivation, sociala färdigheter, kön, ålder och etnicitet (Regeringskansliet, 2007). När flyktingar och inrikesfödda söker arbete krävs det i högre utsträckning av en flykting att denne har en lång utbildning än av en inrikesfödd (Regeringskansliet, 2007). Det är även vanligt att flyktingars utbildningsnivå är högre än det arbete som de utför kräver (Regeringen, 2009, s. 22-23) samt att det inte alltid är flyktingens utbildningsnivå som är orsaken till att denne har svårt att komma in på arbetsmarknaden (Regeringen, 2008, Regeringskansliet, 2007).

Flyktingens beredskap, egna resurser samt hur motiverad och flexibel denne är till förändring är egenskaper som påverkar etableringen. De sistnämnda är oftast avgörande för om flyktingen snabbt ska kunna etableras i det nya landet (Allwood & Johansson, 2009, s.

115-116, 121). Etableringen kan även försvåras genom att arbetsgivaren diskriminerar flyktingar då de bland annat har svårt att veta vilken kunskap flyktingen har (Regeringen, 2009, s. 61.-65). Regeringskansliet (2007) vidareutvecklar ovanstående och menar att arbetsgivaren inte väljer en grupp av arbetskraft på grund av att arbetsgivaren, dennes anställda, kunder eller annan som har betydelse för företaget inte gillar denna grupp. Det kallas preferensdiskriminering, som handlar om fördomar eller rasism. Arbetsgivaren som har en osäkerhet om arbetskraftens produktivitet och därför utgår från sin uppfattning av arbetskraftens egenskaper för att kunna avgöra vem som ska gallras bort, utför en så kallad statistisk diskriminering. Uppfattningen bygger på fördomar och kan till exempel handla om att arbetsgivaren anser att flyktingar i genomsnitt har sämre språkkunskaper än infödda i det landet och därför gallras bort (Regeringskansliet, 2007, s.23, s.39-46).

Orsakerna till samt konsekvenserna av arbetslöshet

Studier från Regeringen (2008) visar på att antalet flyktingar med ohälsa är fler i jämförelse med befolkningen i genomsnitt. Detta tros bero på att de i födelseländerna bland annat i högre utsträckning upplevt traumatiska händelser samt haft sämre tillgång till sjukvård än inrikes födda har (Regeringen, 2008, s.24). Hälsan och hälsorelaterade beteenden gör att människor blir känsliga för social utveckling och de fysiska miljöerna som de lever i. Speciellt då det finns föga eller inget stöd för att kompensera de utestängande attityderna och dåliga arbets- och levnadsförhållanden. Brist på politiska åtgärder för migrationsprocessen får konsekvenser på flyktingens hälsa, det kan leda till sjukdom eller i värsta fall dödlighet. Hälsoproblemen kan ha uppkommit redan under migrationsprocessen och förvärras av brist på politiska åtgärder (Carballo & Nerukar, 2001, s.556-557, Bengtsson, Lundh & Scott, 2005). En annan risk för ohälsa är då flyktingen får föga möjligheter att påverka sin situation under utformningen av etableringen (Europeiska unionen, 2011).

Konsekvenser av arbetslöshet kan vara att individen förlorar viktiga faktorer som denne måste ha för att få sina mänskliga behov tillfredställda, vilka bland annat är social kontakt, tidsstruktur samt deltagande i verksamheter. Andra sociala instanser kan sällan tillgodose dessa behov på samma sätt som ett arbete kan (Hallsten, 1997). Isaksson (1989) menar att det finns tydliga kopplingar mellan arbetslöshet samt ohälsa då de individer som är arbetslösa i högre utsträckning har sämre hälsa, då främst psykisk hälsa (Isaksson, 1989). Arbetslöshet orsakar en aktivitetsminskning och en känsla av utanförstående. Ju längre en individ är arbetslös desto sämre social status får denne och relationerna samt individens egna emotionella tillstånd försämras (Zajić, 1987). Effekten av ohälsa på grund av arbetslöshet varierar beroende på bland annat ålder, kön, ekonomisk ersättning samt socialt stöd. Om individen är aktiverad under arbetslösheten kan även det minska risken för ohälsa (Isaksson, 1989).

Att arbetslösa i större utsträckning har sämre hälsa än de som arbetar kan bero på att urvalet från arbetsmarknaden tas utifrån de arbetssökandes mående. Det gör att ohälsan kan vara orsaken till arbetslösheten och inte tvärtom (Hallsten, 1997, s. 11, Isaksson, 1989). Invandrare och flyktingar är överrepresenterade när det gäller arbetsrelaterad ohälsa och ohälsan i sig kan medföra att individen får en ytterligare sämre position på arbetsmarknaden (Regeringen, 2008, s.24).

Teoretiska utgångspunkter

I kommande avsnitt ges en beskrivning av teorierna empowerment samt marginalisering då dessa är teoretiska utgångspunkter för denna uppsats. Empowerment som teori valdes bland

annat för att teorin ansågs behövas för att flyktingarna själva skulle bli motiverade till att vilja ändra deras situation. Senare såg vi även att teorin kunde urskiljas i det arbete som etableringshandläggarna utför. Marginalisering valdes då tidigare forskning pekade på att risken med att inte etableras i arbets- och samhällslivet är att hamna i utanförskap.

Empowerment

Empowerment definieras på varierande sätt av olika författare. Payne (2008) menar att begreppet är svårdefinierat (Payne, 2008, s. 416-419). En annan författare som anser att begreppet är svårdefinierat är Wright Nielsen (2009) som anser att det är diffust och inte givet då det kan inta olika perspektiv samt är föränderligt (Wright Nielsen, 2009, s. 28, 42). Empowerment som begrepp kommer från ordet power (Askheim & Starrin, 2007, s. 18-19) som inkluderar makt, styrka, självtillit, socialt stöd, delaktighet, egenkontroll, kompetens, medborgarskap och självstyre (Meeuwise, 2006, s.261-263, Askheim och Starrin, 2007, s. 9-12, Adams m fl., 2009, s.183). Begreppet uttrycker förändring av något eller att något önskvärt ska åstadkommas, i relation till individer, grupper eller samhällen (Wright Nielsen, 2009, s.39). Det bör finnas en tilltro till människan, en tro på att denne är kapabel att själv ansvara för sin egen utveckling och förändring av sin situation (Freire, 1972). Empowerment teorin har en humanistisk samt positiv människosyn som utgår ifrån att varje individ vet sitt eget bästa med hjälp av rätt förutsättning (Askheim & Starrin, 2007, s. 19-22).

När begreppet började benämnas i det sociala arbetet på 60- och 70-talet syftade det till att hjälpa marginaliserade och maktlösa människor så att de själva kunde ta kontroll över sina liv. Det handlade även om att maktförhållandena i samhället och orättvisor skulle förändras och bekämpas. Detta syfte har genom åren till viss del förändrats (Wright Nielsen, 2009, s.40). Payne (2008) beskriver att empowerment inom socialt arbete har som mål att skapa social rättvisa (Payne, 2008, s 416-419). Askheim och Starrin (2007) menar att begreppet innefattar att individen ges förutsättningar samt resurser till att finna egen makt samt styrka över sitt egna liv. På så sätt ska de själva kunna ta sig ur sin situation. Individer ska genom detta kunna motverka det som gör att de befinner sig i en maktlös situation (Askheim och Starrin, 2007).

Människans position i samhället skapas genom historiska och människoskapta processer. De bestämmer vilken grad av maktlöshet samt makt och kontroll individen har över sitt eget liv. Dessa processer är skapta av människor, det gör att de kan förändras (Askheim & Starrin, 2007, s. 18-19).

I diskussioner om begreppet empowerment brukar begreppet motmakt användas. Motmakt innebär att ge utsatta och maktlösa individer styrka, för att de själva ska ändra omständigheter som gör att de har en maktlös position i samhället. Det är viktigt att dessa utsatta grupper samt individer får hjälp med att stärka deras självkänsla och självförtroende. De utsatta bör även få information om att det finns ett samband mellan yttre samhälleliga förhållanden samt individens livssituation. De ska därmed även få veta att fler människor är i liknande situationer. I detta arbete blir fokus att få fram vad som orsakat detta förtryck som dem lever under, detta förtryck beror ofta på samhället samt på motsättningar i det sociala, ekonomiska och politiska. Individen får då möjlighet att ändra dennes handlande (Askheim & Starrin, 2007, s. 19-22, Wright Nielsen, 2009, s.48, Adams m.fl., 2009, Freire, 1970, kap.1).

Payne (2008) beskriver att empowerment bygger på att samhället "lånar" ut makt till individer för att de ska kunna åstadkomma självförverkligande. Syftet med att låna ut makt är att individen ska kunna ta till sig makten istället för att få den, vilket ger dem ett ökat självförtroende och en förmåga att tro på sig själv i samhället (Payne, 2008, kap.14). När empowerments fokus ligger på att stärka individens egna resurser och informera denne om

maktlösa positioner gör det att den professionelle i större utsträckning ger klienten makt än att denne skapar sig egen makt över sin situation. De professionella blir dem som bestämmer vilka resurser klienten ska få samt hur mycket av den resursen individen ska få (Askheim & Starrin, 2007, s. 26-28).

Om empowerment behandlas på fel sätt kan det få negativa konsekvenser som leder till att klienten blir beroende av socialarbetarnas expertis istället för att bli självständig och påverka sin egen situation (Payne, 2008:440).

I det hälsofrämjande arbetet är empowerment ett viktigt begrepp för att hjälpa individen till att nå en personlig mognad samt få hjälp med att få makt att förändra de egna sociala, miljömässiga och ekonomiska förhållandena. Det gäller i detta arbete att möta individen där den befinner sig i livet just nu för att individen sedan ska kunna ta hand om sig själv, syftet är att ge individen hjälp till självhjälp (Askheim & Starrin, 2007, s. 27-28, Wright Nielsen, 2009, s.42-43).

Empowerment kan även handla om att individen eller gruppen behöver hjälp att komma över hinder som uppstått eller uppstår i livet för att de ska kunna få tillgång till de sociala tjänsterna som finns i samhällsstrukturerna (Wright Nielsen, 2009, s.53).

Rose (1990 i Payne, 2008, s. 430) beskriver att empowerment praxis består av en fokusering på klientens egen förståelse av sin sociala verklighet. Denna verklighet ska klienten i dialog med socialarbetaren uttrycka. Därmed ska inte målsättningar som socialarbetaren har bli i fokus, utan de stöttar klienten till att identifiera möjligheter som gör att klientens behov kan bli tillgodosedda. Detta handlar även om att klientens upplevelse av isolering ska minskas och att denne ska få hjälp att knyta kontakter till andra människor (kollektivera). Socialisation gör att klienten skapar ett starkt egenvärde (Payne, 2008, s. 430).

Samhället har normer och värderingar om hur en medborgare ska leva och vara samt en önskan om att alla ska kunna ansvara för sig själv. De utsatta kan börja införliva dessa ramar och leva, utöva sin frihet samt fatta egna beslut inom ramen. Det blir därmed maktförhållandena som styr individens beslut och det är därför viktigt att individen får all kunskap om sina valmöjligheter så att besluten blir självständiga (Askheim & Starrin, 2007, s. 29-32). Wright Nielsens (2009) kritiska granskning av empowerment upplyser om att begreppet utgör en form av makt och normalisering. Människor som avviker från samhällets normer och värderingar för vad som är " normalt " ska omvandlas och återföras till det normala. För att människor ska fungera normalt i vardagen behöver de stödjas och utbildas. En normalisering kan till exempel vara att möjligheter skapas som är lika för alla. Normaliseringen begränsar och bestämmer vad som är normalt och inte och utesluter det avvikande. Det innebär att samhällets normer och värderingar upprätthålls, det socialt önskvärda och stigmatiseringen av individer behålls för att inget motstånd skapas. Normaliseringen anses vara en förutsättning för att kunna fungera och integreras i samhället och socialt (Wright Nielsen, 2009, s.53-54).

Maginialisering

Pilj (1987) menar att en individ som migrerar till ett nytt land kan gå igenom flera sociala samt kulturella svårigheter. Individen kan antingen lämna sin grupp från ursprungslandet och istället integreras i det nya samhället eller att individen vill bevara ursprungslandets sätt att leva. Det är flyktingens syn på att vilja bevara ursprungslandets traditioner som behöver förändras för att individen ska kunna integreras i samhället (Pilj, 1987). Liknande resonemang för även Allwood & Johansson (2009, s. 15). De menar att individen som migrerar till ett nytt land kan gå igenom flera sociala samt kulturella svårigheter. Det finns två strategier för hur flyktingen kan hantera svårigheterna. Individen kan anpassa sig till det nya samhället, genom

att aktivt lära sig det nya språket samt delta i samhällliga aktiviteter. Det kan bidra till att individen snabbt etablerar sig i det nya samhället. Den andra strategi är att individen marginaliserar sig vilket innebär att denne hamnar utanför samhället. Individen utesluts då från makt vilket gör att denne har svårt att på egen hand förändra sin utsatta situation (Allwood & Johansson, 2009, s. 115-116).

Begreppet marginell kan ha flera olika benämningar beroende på vem som talar om det (Svedberg, 2009, s. 23-24). En individ kan vara marginaliserad då denne befinner sig utanför eller vid sidan av samhället. En annan betydelse av marginalitet kan uttryckas som att individen befinner sig mellan två kulturer, det gör att denne har en identitetskonflikt. När flyktingen inte vill släppa sina gamla traditioner samt sin historia blir individen inte helt accepterad i det nya samhället, för att de infödda har fördomar om dem (Svedberg, 2009).

Enligt Svedberg (2009) förutsätter marginalitet en viss form av tillhörighet, den individens tillhörighet är däremot skör. Arbetsmarginalitet är ett socialt problem där processerna är oönskade av både samhället samt av individen själv. Svedberg (2009) använder sig av begreppen förankrad samt utslagen när han beskriver arbetsmarginalitet. De utslagna är de som helt hamnat utanför arbetsmarknaden medan de förankrade är den grupp eller den individ som har en fast position på arbetsmarknaden. De individer som befinner sig i mitten av skalan utslagen samt förankrad är marginaliserade. En marginell ställning är inte en fastställd position utan individen kan med tiden bli mer förankrad än utslagen (Svedberg, 2009).

Halvorsen (1995) menar att de grupper i samhället som hör till en marginell grupp är bland annat de individer som ofrivilligt är arbetslösa under en längre period, har ofrivilligt deltidsarbete eller projektarbete samt de individer som är långtidssjukskrivna (Halvorsen, 1995).

Att vara marginaliserad inom arbetsmarknaden följer oftast problem som att individen har svårt att försörja sig samt går miste om sociala nätverk. Att en individ blir marginaliserad kan både ha individuella samt strukturella orsaker. De individuella kan vara (utöver utbildningsnivå) att individen saknar sociala kontakter samt inte har tillgång till vägledning. De strukturella orsakerna kan vara arbetsmarknadens utformning samt socialtjänst (Svedberg, 2009).

En mer allmän definition av begreppet marginalitet är utsatthet vilket gör att individen inte har tillräcklig tillgång till de grundläggande resurser som krävs för att kunna ha eget inflytande över sitt liv. Socioekonomisk marginalitet innefattar både politisk-, social-, arbets- samt ekonomisk marginalitet. Alla dessa har som utgångspunkt att det alltid finns en risk att vissa grupper hamnar i utanförskap. Utsatta gruppers marginella position avgörs bland annat utifrån vad individen har för socialt stöd, hälsotillståndet samt personlighet och värderingar (Svedberg, 2009).

Svedberg(2009) och Halvorsen (1995) tar upp olika faktorer som kan hjälpa en marginell grupp att lämna sin marginella ställning i samhället. Dessa faktorer är bland annat att det råder goda konjunktioner, att offentliga organ som arbetsförmedlingen ordar arbetsinriktade aktiviteter, att den enskilde har god hälsa samt arbetsförmåga samt slutligen att individen får möjlighet att utveckla sin utbildningsnivå. Individen bör även ha ett socialt nätverk som ger god stöttning i vardagen (Svedberg, 2009, Halvorsen, 1995). Vidare menar Svedberg(2009) att en marginell ställning som en individ hamnar i antingen kan vara oönskad eller påtvingad. Det blir därmed det privata samt det offentliga skyddsnetet som skyddar individen mot att även hamna i en ekonomisk utsatthet (Svedberg, 2009).

Metod

Utifrån studien granskades, förklarades, beskrevs samt förstods den nya etableringsformen och dess aktiviteter genom etableringshandläggarnas upplevelser i både Linköping samt i Örebro. Samt granskades i vilken utsträckning Arbetsförmedlingens aktiviteter bidrog till en etablering i samhälls- och arbetslivet. Det innefattade att vi bland annat skaffade oss kunskap om etableringsreformen samt om flyktingar som på grund av fysisk och psykisk prestationsnedsättning fick en nedsättning av etableringsplanen och inte fullt ut kunde delta i aktiviteter. Samt skaffade vi oss kunskap om de som fått avslag och inte inkluderats i etableringsreformen. Med utgångspunkt i detta utfördes undersökningen genom en kvalitativ forskningsmetod. Med en kvalitativ forskningsmetod gavs en grundlig förståelse för studiens forskningsområde då kvalitativa metoder innefattar emotionalism, vilket innebär en strävan efter forskningsobjektets inre bild av ämnet som studerats (Bryman, 2002). Genom de kvalitativa intervjuerna erhöles intervjupersonernas egna åsikter, erfarenheter, deras syn och inre verklighet av forskningsämnet, vilket gav en detaljerad information.

När valet av en kvalitativ forskningsmetod fattades reflekterade vi även över om syftet och frågeställningarna kunde ha besvarats genom kvantitativa forskningsmetoder. Av den reflektionen kom vi fram till att studien kunde ha genomförts av enkätundersökningar som kunde ha givit ett resultat från en större mängd individer. Det kunde ha gjorts att generaliseringar blev möjliga att göra för en hel grupp, oavsett om de medverkade i studien eller inte. Måtten hade även blivit mer exakta och vidare detaljerade skillnader hade åstadkommit inom forskningsområdet. Detta kunde inte i samma utsträckning erhållits av en kvalitativ forskningsmetod (Bryman, 2002, s. 78-84). Trots ovanstående reflektioner kunde syftet och frågeställningarna bäst utföras och besvaras av intervjuer och kvalitativa metoder. Detta då kvalitativa intervjuformer kunde skildra etableringshandläggarna olika uppfattning av vårt ämne genom mer detaljerade förklaringar än vad enkätundersökningar kunde visa. Ytterligare svårigheter vi såg med enkätstudier var att enkätfrågorna kunde tolkas på olika sätt av de som deltog vilket kunde ha påverkat deras sätt att svara. Genom de kvalitativa intervjuerna hade vi möjligheten att ställa följdfrågor och utveckla frågorna, om intervjupersonerna inte tolkat dem på rätt sätt. Intervjupersonernas kroppsspråk var även möjligt att studera i de kvalitativa intervjuerna, vilket kunde bidra till en ökad förståelse för intervjupersonens upplevelser. Det gjorde att en mer grundlig bild kunnat skapas av ämnet. Genom kvalitativa intervjuer fick vi kunskap om att intervjupersonerna hade den kompetens och kunskap som krävdes för att besvara våra frågor, vilket vi inte i samma utsträckning kunde ha fått i en kvantitativ forskningsmetod då en dialog inte kan föras med deltagaren. Genom en kvantitativ forskningsmetod skulle det även finnas en risk att vi fick miste om information som individerna ville tillägga till ämnet (Bryman, 2002, s. 94-96).

Begränsningar

Undersökningen var inriktad på att enbart intervjua arbetsförmedlare som berörs av etableringsreformen vilket tre etableringshandläggare från Örebro samt tre etableringshandläggare från Linköping valdes ut till att intervjua. Etableringshandläggare på Arbetsförmedlingen intervjuades för att få deras uppfattning på vårt ämne. Studien begränsades till Örebros- och Linköpings kommun och Arbetsförmedlingens ansvar samt insatser i den nya etableringsformen. Därmed gick vi inte in djupare på vad andra aktörers ansvar var inom etableringsreformen. Vi uteslöt bland annat att beskriva etableringsersättningen som den nyanlände flyktingen får när denne deltar i

Arbetsförmedlingens aktiviteter samt Arbetsförmedlingens ansvar när det gällde att vid behov anvisa en plats för bosättning.

Litteraturgenomgång och Litteraturanskaffning

Då vi saknade kunskap om vårt ämne började vi med att sätta oss in i litteraturen, forskningen och lagarna som fanns inom ämnet. När vi fått tillräckligt med kunskap, utformades syftet och frågeställningarna. Bryman (2002) menar att datainsamling inte skulle utföras förrän forskaren utformat frågeställningar (Bryman, 2002, s.457). Däremot var denna förkunskap och helhetsbild viktig för utformningen av studiens syfte och frågeställningar. Därefter påbörjade vi vår datainsamling och gjorde en litteraturgenomgång utifrån ämnet, vilket var viktigt för att få kunskap om vad som tidigare hade undersökts och var känt inom ämnet. Det var även lämpligt för att få veta vilka teorier och begrepp som var relevanta och för att se om det fanns några motsättningar i resultatet eller om det fanns något inom ämnet som inte undersökts. Denna information var bra för oss att ta fram så att vi som forskare inte skulle behöva studera det som redan studerats, för att motivera våra val av undersökning eller stärka vår egen trovärdighet av studien (Bryman, 2002, s.456). För att få reda på vad bakgrunden till den nya etableringsreformen var samt för att få en inblick i vårt ämne, valde vi att göra en genomgång av litteraturen. Under litteraturgenomgången hade vi ett kritiskt och opartiskt förhållningssätt till den information vi införskaffat. Detta för att få ut fakta som varit trovärdig och aktuell för ämnet.

Relevant information som hörde ihop med syftet och frågeställningarna söktes på Örebro universitets bibliotek, Linköpings stadsbibliotek samt genom internetsökningar på bland annat regeringen.se och arbetsformedlingen.se. Information söktes även genom olika databaser som var till förfogande via universitetsbibliotek. Databaserna som användes var "Social Services Abstracts", "Sociological Abstracts", "LibHub" och rättsdatabaser som "Zeteo". Vi använde oss även av vetenskapliga söktjänster som "google scholar". Sökorden på dessa databaser och söktjänster var "refugee", "integration", "migration", "health risk" "occupation", "marginalisation" and "Sweden". På de sidor det har varit möjligt att söka på svenska har mer specifika sökord använts; "nyanländ flykting", "etableringsplan", "etableringsreformen" och "integration".

Tillvägagångssätt

Deduktiv forskningsansats

Studien utgick från en deduktiv forskningsansats då den teoretiska utgångspunkten samt kunskapen inom området utformade syftet och frågeställningarna. När syftet, frågeställningarna samt avgränsningarna var formulerade började material, som var relevant för ämnet samlas in. Materialet samlades in genom litteraturgenomgången samt genom intervjuer med etableringshandläggare på Arbetsförmedlingen som berörs av etableringsreformen. Resultatet testades sedan mot den teoretiska bakgrund, med utgångspunkt från frågeställningarna och syftet (Bryman, 2002, s. 20-23).

Urval av respondenterna och generaliserbarhet

Från början var önskan att få intervjua flyktingar och arbetsförmedlare i Örebro kommun. Vetskapen fanns att det kunde vara svårt att få tag i flyktingar. Med utgångspunkt i detta bestämdes att kontakta en man som en av oss kände, som är engagerad i arbetet med flyktingar. Han lovade att hjälpa till att hitta flyktingar som fått uppehållstillstånd och som har kontakt med arbetsförmedlingen. Vissa av flyktingarna skulle även vara förhindrade att delta i

insatser på grund av sjukdom eller någon annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan. Detta drog ut på tiden och vid upprepade försök att kontakta mannen var han svår att nå. Osäkerheten om det skulle vara möjligt att hinna intervjua flyktingar gjorde att vi beslöt oss för att ta kontakt med arbetsförmedlingen i Linköping.

Totalt har sex intervjuer utförts, tre i Linköping och lika många i Örebro. På arbetsförmedlingen i Linköping fick vi kontakt med en handläggare genom att en av oss kände en person som i sin tur kände personen på arbetsförmedlingen. Utifrån denna kontakt kom vi i kontakt med en till handläggare och den kontakten ledde oss till en annan handläggare på arbetsförmedlingen. Vårt urval har därför utgått från ett bekvämlighetsurval, som innebär att respondenter som funnits tillgängliga intervjuats. Detta gav oss tre intervjupersoner i Linköping. Frågor om representativitet är inte avgörande för en kvalitativ studie på samma sätt som i en kvantitativ undersökning, då en forskare i en kvalitativ undersökning inte främst vill kunna generalisera. Målet för en kvalitativ studie är främst att intervjun ska ge en ingående analys (Bryman, 2002, s.114-115, 313). Därför anser vi att denna urvalsmetod inte skulle påverka resultatet. Denna form av urval är även ett snöbollsurval eller som det även kallas kedjeurval, som är ett slags bekvämlighetsurval. Då kontakter medvetet tagits med några få respondenter som varit relevanta för undersökningen. De kontakter forskaren fått tag i har används för att få tag på ytterligare intervjupersoner. På samma sätt som i ett bekvämlighetsurval är möjligheten till generaliseringar inte sannolik med detta urval (Bryman, 2002, s.115-117). Eftersom möjligheten till generaliseringar inte är lika framträdande i en kvalitativ metod som i en kvantitativ forskning anser vi att denna urvalsmetod är lämplig. Det finns en bättre passform mellan snöbollsurval och kvalitativ undersökning än vad det gör med den kvantitativa studien (Bryman, 2002, s.117).

Urvalet av respondenter på arbetsförmedlingen i Örebro har även utgått från ett bekvämlighetsurval och snöbollsurval. Kontakten med arbetsförmedlingen togs via telefon, personalen i växeln gav oss mailadressen till de som arbetar med etablering av flyktingar, enheten för integration och etablering. Den som svarade snabbast bad vi att få intervjua. Eftersom tre intervjuer behövdes och bara en svarat, tillfrågade vi den som svarat om denne kunde fråga två av sina kollegor om de kunde ställa upp på en intervju. Det lyckades och vi fick tre intervjuer på samma dag, vid olika tidpunkter.

Intervjuernas genomförande

Med en kvalitativ metod blev det möjligt att genomföra intervjuerna i dess naturliga miljö (Bryman, 2002, s. 250). Etableringshandläggarna intervjuades i deras arbetsmiljö på Arbetsförmedlingen, för att uppnå en naturliga och "äkta" bild av deras arbete.

De kvalitativa intervjuerna utfördes genom en blandning mellan de två formerna ostrukturerat samt semi-strukturerat (Bryman, 2002, s. 127). Intervjuerna var semistrukturerade genom att intervjuguiden (frågeschema), se bilaga 1, utformades innan intervjuerna genomfördes. Frågorna i schemat var allmänt formulerade vilket gav intervjupersonen utrymme att beskriva fritt. Vi ställde sedan följdfrågor (markerat i rött i bilaga 1) på intervjupersonens svar när det behövdes för att få ytterligare beskrivningar samt svar till ämnet. Intervjuerna var ostrukturerade, då intervjuguiden följdes i olika ordning under de olika intervjuerna. Intervjupersonernas svar täckte samtliga frågor på intervjuguiden.

Bearbetningen samt analysmetoder

Innan intervjuerna skulle utföras funderade vi på vilken metod som skulle användas för att göra analysen, det är viktigt då analysmetoden styr sammanställningen av intervjuguiden, intervjun och hur intervjun bearbetas och skrivs ut (Kvale & Brinkmanns, 2009, s.180). Studien har blivit inspirerad av en femnologisk analysmetod. Intervjumaterialet

transkriberades för att sedan analysera de unika beskrivningarna samt de generella beskrivningarna. Av detta erhöles en bred och en ingående syn på ämnet. Kvaliteten på intervjun avgjorde hur kvaliteten i analysen, verifieringen och rapporteringen blev (Kvale & Brinkmanns, 2009, s.180). För att säkra kvaliteten på intervjun har öppna och korta frågeställningar används. Detta gjordes för att respondenternas svar skulle bli längre, mer spontana och rikare. Intervjuguiden har använts för att kunna få relevanta svar som utgått från ämnet. En medvetenhet fanns om hur intervjun skulle gå till och kunskap fanns om vad vi intervjuade om. Under intervjun spelades samtalet in för att kunna spela upp intervjun i efterhand. Detta används för att kunna tolka, verifiera och rapportera det som framkommit vid intervjun. De övervägande vi beskrivit ovan följer Kvale och Brinkmanns (2009, s.180) kriterier för att få en god intervjukvalitet. Intervjudata har kodats och kategoriserats för att på ett lättare sätt kunna tolka och utarbeta meningen i det som respondenterna sagt. För att kunna koda har data brutits ner, undersökts, jämförts och identifierats (Kvale & Brinkmanns, 2009, s.217-221).

Genom kodningen åtskilds och organiseras den data som insamlats (Bryman, 2011, s.513-515). En öppen kodning har använts för att ta ut viktiga delar och för att jämföra och kategoriserar dessa (Strauss och Corbins i Bryman, 2011, s. 513-515). Kategoriseringarna har utgått från intervjupersonernas egna erfarenheter och upplevelser, därefter har begreppsbyggnader utvecklats (Kvale & Brinkmanns, 2009, s.217-221). Kategorisering av intervjumaterialet har utgått från syftet och frågeställningarna samt vad som bland annat passar den teoretiska grunden.

Meningskoncentrerings har även använts för att formulera intervjupersonernas uttalanden på ett kortare sätt samt för att få fram huvudinnebörden av det som framkommit under intervjun. Denna metod har även använts för att förstå ämnen ur den intervjuades eget perspektiv (Kvale & Brinkmanns, 2009, s.39-41, 221). För att underlätta analysen, transkriberades först intervjun, därefter lästes intervjumaterialet igenom, för att få en helhetsbild. Sedan plockas meningar eller fraser (meningsenheter) ut som var relevanta för frågeställningarna. Utefter detta formulerades teman som passade ihop med meningsenheterna. Intervjudata har därefter kortats ner, däremot har materialet inte tappat sitt innehåll och dess centrala budskap (Kvale & Brinkmanns, 2009, s.221-223).

Under hela forskningsprocessen har vi strävat efter att ha en reflexiv objektivitet. Det betyder att forskaren strävar efter att få insikt om sina fördomar och subjektivitet som kan ha påverkat studien. Om forskaren uppnår en känslighet inom detta kan en reflexiv objektivitet uppnås (Kvale & Brinkmanns, 2009, s.260). Därför har vi försökt att reducera våra egna tankar och åsikter om ämnet så att det är intervjumaterialet som ligger som fokus i analysen. Under hela forskningsprocessen har vi ansträngt oss till ett reflexiv objektivitet. Det är viktigt att ha ett reflekterande förhållningssätt som orienteras av de utvalda teorierna (Bryman, 2002).

Validitet samt reliabilitet

När en kvalitativ forskningsmetod valdes fanns det kunskap och medvetenhet om svårigheterna med validitet och reliabilitet, samt att dessa skulle kunna påverkas negativt. Validitet innebär att det som med studien var avsett att mätas också är det som mäts (Thyer 2010, Sohlberg, 2009, s. 19). Detta har funnits i tankarna hela tiden när litteraturgenomgången, intervjuguiden samt intervjuerna genomförts, för att påminnas om att hållas till ämnet. Vi anser att validiteten är hög i studien, för att det som från början var avsett att granskas har studerats. Den externa validiteten är däremot låg, då resultatet är begränsat till intervjuer av etableringshandläggare i Örebro- och Linköpings kommun. Därmed kan

resultatet inte generaliseras till andra sociala omgivningar och miljöer, vilket är en förutsättning för att en hög extern validitet ska kunna nås (Bryman, 2002, s. 258).

Reliabilitet innebär tillförlitligheten i det resultat som forskningen ger samt om detta resultat blir desamma om studien genomförs ytterligare en gång och om den påverkas av slumpmässiga förutsättningar (Bryman, 2002, s. 86-88, Jergeby 2008, Thyer 2010, s. 51, 57). Reliabiliteten i undersökningen är till viss del låg då enbart intervjuer med ett fåtal etableringshandläggare utförs, det ger oss ett begränsat resultat. Däremot anser vi att reliabiliteten i studien är högre i form av noggrannhet och att resultatet vi uppnått inte är påverkat av slumpartad data. Andra forskare som utför vår studie med samma intervjupersoner, med vår intervjuguide och med samma fokus (syfte och frågeställningar) skulle kunna få samma resultat om de utförde studien nu. Om samma studie utförs senare skulle intervjupersonernas svar kunna ändras för att deras arbetsuppgifter eller aktiviteter utvecklats.

Den interna reliabiliteten ses som hög då intervjumaterialet transkriberats tillsammans för att förstå de inspelade intervjuerna och bli eniga om hur de ska tolkas för att undvika olika tolkningar (Bryman, 2002, s. 257). Detta har vi gjort därför kan vi säga att den interna reliabiliteten är hög i undersökningen.

Källkritik

För att försäkra att datauppgifterna är tillförlitliga behöver forskarna undersöka om det finns ett bakomliggande intresse i budskapet av de presenterade studierna (Edvardsson, 2007). Tidigare forskning inom ämnet behövde undersökas, en utredning av varför samt syftet med att forskningen producerats behövde göras. Det innebär även att ställa sig kritisk till den forskare som utfört studien (Patel & Davidsson, 2003, s. 64). Källor som regeringen, regeringskansliet, statskontoret och Arbetsförmedlingen är vi medvetna om kan vara partiska och innehålla ett politiskt synsätt. Bland annat därför att det är regeringen som har beslutat om att den nya lagen om etableringsinsatser ska träda i kraft. En medvetenhet finns om att de källorna enbart skulle kunna ge positiva synvinklar av etableringsreformen. Däremot anser vi att källorna även belyst brister och framfört kritik, då syftet med de studierna har varit att försöka se vad som skulle kunna förbättras med etableringsreformen. På så sätt har vi haft möjlighet att använda både positiva och negativa aspekter från dessa forskningar. Sedan har dessa källors resultat även till viss del stärkt med annan forskning.

Etiska överväganden

När vi kontaktade individerna som ville intervjuas, fick de information om vad uppsatsen handlade om. De fick ta del av frågeställningarna samt syftet. Informationen bestod av en förklaring till varför de kontaktats samt vikten av deras deltagande. Med det visste de att intervjun var frivillig samt att de har rätt att avbryta intervjun när de själva kände att de ville. Intervjupersonerna fick även intervjuguiden skickat till dem i förhand, för att de skulle ha möjlighet att förbereda sig inför intervjun (Se bilaga 1, enbart texten i svart fick de ta del av). Allt detta är viktigt att informera om ur ett etiskt perspektiv (Vetenskapsrådet, 2011, Kvale och Brinkmann, 2010, s. 87). Intervjuerna utfördes vid olika tillfällen, då vi ville undvika att intervjupersonernas svar skulle påverkas av varandra. Intervjuerna spelades in med en bandspelare, vilket alla respondenter godkände innan påbörjad intervju, efter att ha fått vetskap om anledningen till det.

Ytterligare etiska överväganden som togs hänsyn till var att intervjupersonerna erbjöds möjlighet att ta del av studien. Det gav dem möjlighet att i efterhand komma med synpunkter på våra tolkningar av deras upplevelser (Vetenskapsrådet, 2011, Kvale och Brinkmann, 2010,

s. 79). Intervjupersonerna önskade att få vara anonyma. Med hänsyn till detta har inte intervjupersonernas namn skrivits ut i resultatet. De namn vi använder i studien är fingerade namn. En grundligare beskrivning av dem i resultatet har avsiktligt inte gjorts, då risken finns att informationen kan härledas till dem. Att kommunerna skrivs ut anses inte kunna röja konfidentialiteten då flera än en Arbetsförmedling finns i respektive län och kommun.

Metoddiskussion

Studien ska genom en kvalitativ forskningsmetod kunna förklara och skapa en förståelse. Intervjuerna och datainsamlingen ska ge verbala och skrivna ord som gett ett beskrivande av vårt syfte och frågeställningar. Utifrån det är en kvalitativ forskningsmetod fördelaktig, då intervjuerna har givit oss en rik och djup data. Fördelen med den kvalitativa undersökningen är att vi har haft möjlighet att fånga upp olika perspektiv på erfarenheter. Dessa perspektiv har fångats upp av personer som befinner sig i den situationen. I vårt fall har vi genom kvalitativa intervjuer kunnat fånga upp arbetsförmedlarnas erfarenheter av deras situation, då de befinner sig inom och arbetar med etableringsreformen, har de varit relevanta att intervjua. Utifrån de intervjuerna har vi kunnat skapa en mening/en förståelse av denna erfarenhet (Holosko i Thyer, 2010, s.342-346).

När en kvalitativ forskningsmetod valdes som utgångspunkt för studien, reflekterade vi över de nackdelar som kritiker har framfört mot det kvalitativa. En av dessa nackdelar kan vara att intervjupersonernas svar kan bli påverkade av oss som har intervjuat. Den alltför nära kontakten till intervjupersonerna skulle kunna påverka hur intervjupersonerna svarar på vissa frågor (Bryman (2002, s. 269-271). Detta beror ofta på att forskaren inom en kvalitativ metod inte är deterministiska och att forskarens roll är mer flexibel, det kan även göra att forskaren får svårt att hålla sig neutral och objektiv (Holosko i Thyer, 2010, s.342-347). Att komma så nära forskningsområdet har däremot varit nödvändigt för att få en djup och rik data, då det inte är möjligt i en kvantitativ studie. En absolut sann objektiv verklighet, som de kvantitativa forskarna vill åstadkomma anser inte de kvalitativa forskarna är möjlig. Då alla individer uppfattar "samma saker" olika och ser sin värld genom sina subjektiva upplevelser. Människor kan däremot komma till gemensamma förståelser och grundtankar (Solomon & Draine i Thyer, 2010, s.27-31).

En annan nackdel med kvalitativa forskningsmetoder är att det inte går att få en bredd, generaliseringar kan enbart göras till området och ämnet som studien har utförts inom (Bryman, 2002, s. 269-271). Däremot har vår avsikt inte varit att kunna generalisera denna studie, utan fokus har snarare legat på att få arbetsförmedlarna att berätta sina egna historier. Det gör att studien har fokuserat på en subjektiv förståelse för att kunna bilda en helhetsbild av en kontext. Studien har snarare genom teorier och litteratur haft möjlighet att kunna teoretiskt generalisera resultatet (Holosko i Thyer, 2010, s.342-346).

Resultat

Beskrivning av intervjupersonerna

Intervjupersonerna är etableringshandläggare och dem från Örebro består av Per, Adam och Sofie. Intervjupersonerna från Linköping består av Kim, Linda samt Johan. Samtliga intervjupersoner har sedan tidigare erfarenhet av att arbeta med flyktingar.

Utbildningens betydelse

Samtliga etableringshandläggare fick åka på en kort utbildning angående den nya etableringsreformen innan den trädde i kraft 1 december 2010. De fick övergripande

information om etableringsuppdraget vilket bland annat innefattade de etableringslagar som råder samt hur de ska arbeta i det nya datasystemet. Intervjupersonerna har olika uppfattning om utbildningen är tillräcklig och vad som skulle behöva förbättras, de är eniga om att kunskap kommer genom praktik och arbete.

"För att kunna klara av jobbet är det inget generellt vi behöver mer utbildning inom då vi är med på ganska mycket föreläsningar och utbildningar, just nu är det nästan en gång i veckan... Vi får ganska mycket påfyllning tycker jag... Samtalsmetodik med tolk skulle kunna vara en grej" (Johan)

"Det finns önskemål om att få fördjupad information om etableringsreformen... vill främst ha mer kunskap om individens bakgrund för att kunna förstå dem bättre" (Adam)

"Man kan ju på egen hand besöka verksamheten kris och trauma och andra myndigheter för att få mer information" (Sofie)

Intervjupersonerna Örebro anser att det funnits sakkunniga individer inom organisationen som de har kunnat vända sig till med frågor om de inte haft kunskap om något. Linda och Adam menar båda att det behövs mer kunskap inom flyktingarnas kultur. Linda menar att man ibland tar saker för givet och exempelvis inom vissa kulturer är det mannen som bestämmer vilka beslut kvinnan ska ta vilket gör att kvinnan måste fråga mannen först innan hon kan delta i någon aktivitet. Det är därför viktigt att få kunskap om hur olika kulturer fungerar för att få mer förståelse för vissa saker.

Integration

Av intervjumaterialet framkommer att språket är en viktig del för att en flykting ska kunna etableras i samhället samt för att komma in på arbetsmarknaden, dock menar Kim att det inte behöver vara ett hinder för att få ett arbete.

"Språket är det största och första hinder att komma in i samhället eller få ett arbete." (Linda)

Kim beskriver att det år 2012 kommer vara lågkonjunktur samt arbetsbrist i Sverige, därmed är det extra viktigt att snabbt få ut gruppen flyktingar i arbetslivet nu då han tror de kommer drabbas hårdast.

Arbetslöshetens konsekvenser

Det framkommer av intervjumaterialet att intervjupersonerna i Linköping tror att en lång etableringstid, som förr kunde vara upp till åtta år, påverkar både samhället och flyktingen. Intervjupersonerna är eniga om att flyktingen kan hamna i passivitet om denne inte aktiveras i samhället och i arbetslivet. Att vara arbetslös kan påverka flyktingens ekonomi samt psykiska hälsa negativt.

"Det tycker jag är en fördel att dom kommer igång med aktiviteter så fort som möjligt efter uppehållstillståndet så att de inte går i flera månader och väntar och blir passiva eller deprimerade... Utan man börjar med dom i en positiv fas i deras liv." (Sofie)

Kim menar att det i Sverige är mycket viktigt att ha ett arbete och Johan ser ett arbete som en förutsättning för att inte hamna utanför samhället. Linda menar att arbetslösheten samt att individen inte deltar i samhällliga aktiviteter bidrar till att individen hamnar utanför samhället. Intervjupersonerna i Linköping är eniga om att ett arbete ger flyktingen en känsla av självständighet, att inte vara beroende av någon annan, samt att vara behövd.

Linda beskriver att ett arbete bidrar till ett socialt nätverk där individen kan få ytterligare kunskap om samhället.

Etableringsreformen

Av intervjudata från Örebro framkom det att begreppet etablerad innebär att flyktingen blir självförsörjande genom antingen ett arbete eller studier på universitetsnivå och har ansvar över sin egen ekonomi. En anledning till att Arbetsförmedlingen fick etableringsuppdraget, vilket tidigare var kommunens ansvar, var för att den långa etableringstiden som tidigare legat på ca åtta år skulle förkortas. Etableringstiden skulle nu endast vara högst två år. Uppdraget har inneburit att Arbetsförmedlingen synliggör flyktingens resurser mycket tidigare än de har gjort förr. Detta ska i sin tur bidra till att flyktingen snabbare kommer ut i arbetslivet. Syftet med den nya etableringsreformen, tror samtliga intervjupersoner från både Örebro samt Linköping, är att flyktingen inom två år ska vara etablerad i det svenska samhället.

Per beskriver att när kommunen hade integrationsansvaret för flyktingarna utövades aktiviteterna var för sig, när flyktingen var klar med en aktivitet övergick denne till en ny aktivitet. Detta bidrog till att processen in i arbetslivet kunde ta extremt lång tid.

Intervjupersonernas beskrivning över vad som är fördelen med den nya etableringsreformen skiljer sig till viss del från varandra. Det som är gemensamt för beskrivningen av fördelarna är ändå att etableringsreformen är en rättighetslag, att aktiviteterna utövas parallellt samt att vissa aktiviteter som SFI är obligatoriska vilket gör att flyktingen lär sig svenska språket.

"Det är fokus på jobb från dag ett vilket gör att vi tror att den nya etableringsreformen är bättre... det som är positivt med nya etableringsreformen är att utifrån individens behov kan vi anpassa olika aktiviteter... Med den nya etableringsreformen är det samma lagstiftning i hela landet, förut kunde arbetet variera från kommun till kommun... vi är nöjda om vi kan förkorta etableringstiden till 2-3 år" (Adam).

"Får vi ner etableringstiden till 5 år är ju det väldigt bra, då kommer vi spara väldigt mycket resurser och få in mycket resurser i samhället. Men två år det tror jag ingen tänker sig att någon skulle få jobb efter... de är en utopi kanske" (Johan)

"Arbetet ska ske så effektivt som möjligt genom bland annat en kombination mellan SFI och andra aktiviteter. Den här kombinationen tror jag bidrar till att man snabbare kommer ut i arbete eller börjar studera" (Kim)

En naturlig följdfråga blev om etableringsuppdragets syfte har uppnåtts. Intervjupersonerna är eniga om att det är för tidigt att säga om etableringsreformens syfte har fungerat eller har uppfyllts då den trädde i kraft 1 december 2010. Dock poängterar intervjupersonerna att de ser en stor förbättring med att etableringshandläggarna så tidigt som möjligt talar om arbeten med flyktingen. Samtliga intervjupersoner beskriver att de redan nu har mött flyktingar som kommit ut på arbetsmarknaden inom den nya etableringsreformen vilket är väldigt tidigt. Vissa av dessa flyktingar har börjat med ett arbete där det krävs mindre utbildning samt kvalifikationer, vilket sedan har lett vidare till andra arbeten.

"Så som det flyter på här i Linköping och med det vi har så känns det väl att vi är på god väg att göra något annorlunda och något bättre." (Johan)

"De har bra närvaro på de olika aktiviteterna och de verkar engagerade och dom är införstådda med att de ska delta för att bli etablerade och komma ut i samhället." (Sofie)

Samverkan med andra aktörer och etableringshandläggarnas roll

Av intervjun framkommer att Arbetsförmedlingen i Örebro samverkar med bland annat kommunen (såsom socialtjänsten), privat- och offentliga näringsliv, ideella organisationer samt sociala företag. Per beskriver att sociala företag anställer individer som står långt ifrån arbetsmarknaden vilket gör dem till en viktig samarbetspartner. Sociala företag är olika typer av kooperativ som inte har fokus på en vinstdriven verksamhet.

Intervjupersonerna har både gemensamma samt olika syn på sina roller som etableringshandläggare. De beskriver alla att de har en sammanlänkande roll mellan olika aktörer samt myndigheter vilka alla berör arbetet med att etablera flyktingen.

”Vi har en avgörande, största och tyngsta rollen egentligen för att det är vi som har kontakten med svenska samhället och den sökande framför oss... vi måste förse dom med all information”(Adam)

”Både samordnade roll och motiverande samtal, att pusha flyktingen, om det framkommer att det finns hinder, försöka lösa problemet. Och hela tiden måste man ha i huvudet att de ska komma närmare arbetsmarknaden”(Kim).

”Ibland jag känner mig som kanske socialsekreterare... kanske som psykolog... folk kommer med sina frågor, problem och man kan inte bara börja prata jobb och utbildning när man har kanske en kvinna som är misshandlad... och för jag kan inte säga nej jag är arbetsförmedlare... så ibland rollen är kanske som rådgivare också ...hänvisa till olika myndigheter.”(Linda)

Etableringssamtal

Samtliga intervjupersoner beskriver att när en flykting ska beviljas uppehållstillstånd får Arbetsförmedlingen information om detta. Arbetsförmedlingen skickar en kallelse till Migrationsverket så att flyktingen så snabbt som möjligt får komma till Arbetsförmedlingen för ett första etableringssamtal.

”Migrationsverket kontaktar oss och säger att de ska delge en person uppehållstillståndet som ska flytta hit. Då skickar jag en tid till Migrationsverket att sökande får besöka oss, ofta inom två tre dagar efter delgivningen”(Kim)

”Flyktingen får kallelsen från oss i handen när de är på Migrationsverket så att personalen kan förklara vägen så de hittar hit... det är ett väldigt bra system så vi slipper jaga rätt på dom då de kan ha fel adress och så”(Johan)

”Vi har personal som åker ner till flyktinglägren och träffar personerna innan de har kommit hit. Redan där börjar de se processen och vi hjälper dom att fastställa målbilden, så tidigt som möjligt, som är att få ett jobb. Dom här individerna är väldigt motiverade för många ser detta som en chans att lämna det dom, ingen flyr ju sitt eget land för att de är kul”(Per)

Intervjupersonerna beskriver alla att de vid första kontakten med flyktingen talar om arbeten samt om vikten med att ha ett arbete för att kunna etableras i samhället. De talar även om vad flyktingen har för erfarenheter, vad denne vill göra framöver och vad som krävs för att nå dit.

Sofie samt Adam beskriver att flyktingarna oftast är mycket glada över att de kontaktas direkt efter att de fått uppehållstillstånd. Vilket de anser är anledningen till att många flyktingar känns mycket motiverade till att arbeta eller studera. Med den nya etableringsreformen anser Linda att flyktingarna är väldigt motiverade till att lära sig svenska språket och hon ser stor skillnad på närvaron från när kommunen hade ansvaret. Detta tror hon beror på att etableringshandläggaren från dag ett klargör Arbetsförmedlingens riktlinjer samt vad som krävs av individen för att nå egen försörjning samt vilka rättigheter och skyldigheter denna har. Hon tror att det är viktigt att flyktingarna får veta varför de

exempelvis ska läsa svenska och varför det är viktigt att ha ett arbete då många är ovissa om detta. Av kommunen var denna information otydlig.

Prestationsförmåga

Intervjupersonerna i Örebro beskriver att prestationsförmåga innebär vilken förmåga den nyanlände flyktingen har att kunna delta i aktiviteter. Prestationsförmågans krav på aktiviteter kan vara lägre än de krav som finns för att ha förmågan att klara av ett arbete. Därför utreds prestationsförmågan istället för arbetsförmågan. Exempel på prestationsnedsättning kan vara att flyktingen under en period är sjuk, arbetar en viss procent eller är mamma ledig. Flyktingens prestationsförmåga utreds oftast inte vid första samtalet. De utgår alltid ifrån att flyktingen kan delta till 100 procent vilket gör att eventuell nedsättning oftast syns först när de börjat med en aktivitet. Etableringshandläggarna kan ändå fråga vid första etableringssamtalet hur de mår och om de själva vet någon nedsättning som de har. Alla får möjligheten att genomgå en allmän hälsoundersökning och har dem inte gjort en sådan erbjuder Arbetsförmedlingen att de kan göra den på en vårdcentral. Om etableringshandläggaren eller flyktingen själv misstänker att det finns någon nedsättning eller om det visar sig när de påbörjat sina aktiviteter, kan en kallelse skickas till en läkare för en bedömning. Annars kan Arbetsförmedlingens egna specialister göra en bedömning. Specialisterna i Örebro är psykologer, arbetsterapeuter samt socionomer, i Linköping består dem av socialkonsulent, psykolog och arbetsterapeut. Specialisterna utreder sedan om flyktingen kan aktiveras till 25, 50, 75 eller 100 procent. Intervjupersonerna ger en gemensam bild över att de sällan behöver ta hjälp av specialisterna då de flesta kan delta till 100 procent utan problem. Specialisterna arbetar mot etableringsreformens lagar och regler där målet är tydligt, kan individen delta i Arbetsförmedlingens aktiviteter eller inte. Intervjupersonerna menar att det är svårt att beskriva om det finns några nackdelar med prestationsutredning.

"En av fördelarna när vi börjar jobba med dom tidigt är att då ser man också om dom har förmågan att ta del av dom verktyglådor och insatser som vi har att erbjuda" (Per)

"Allmänt jag tycker den här är jätte bra för att dom får hjälp... att man får den här hjälpen inom det här uppdraget i tidigt skede... man kanske behöver få hjälp först att bli av med sina problem innan man fortsätter eller parallellt med de man läser." (Linda)

Etableringsplan

Av intervjudata framkommer det att de upprättar en etableringsplan under etableringssamtalet och denna plan ska vara upprättad inom 2 månader. Etableringsplanen anpassas efter varje enskild individ (se bilaga 2) då de har mycket varierande bakgrund (vissa är högutbildade medan andra är analfabeter). Det är viktigt att uppmärksamma om flyktingen har upplevt trauman och exempelvis har psykiska krigsskador från sitt hemland för att kunna ge den hjälp som behövs. Syftet med etableringsplanen är att belysa vilka aktiviteter som flyktingen behöver för att nå egen försörjning. Etableringsuppdraget pågår högst två år och under den tiden erhåller flyktingen en etableringsersättning. Kim beskriver att etableringshandläggarna i Linköping först gör en arbetsmarknadspolitisk bedömning där flyktingens korta och långa behov klargörs. Intervjupersonerna är överens om att det första etableringshandläggaren gör är att anmäla flyktingen till SFI. SFI:n kan sedan kombineras med någon av de övriga aktiviteterna. Individen får även så fort som möjligt välja lots. De ger dock en skild bild över vilka aktiviteter som är obligatoriska.

"Vi har SFI som första och främsta aktivitet... som aktivitet nummer två kan vara vad som helst, han kan instegsjobb, han kan ha meritportfölj." (Adam)

”Gemensamt för alla är SFI och samhällsorientering, de är ett måste, alla måste göra dom...sedan vi har meritportfölj som en aktivitet... etableringsplanen blir då SFI, meritportfölj och lots. Sedan ersätts exempelvis meritportfölj med annan aktivitet.” (Kim)

Intervjupersonerna beskriver att de försöker hålla etableringsplanen så kort som möjligt för att den ständigt ska kunna uppdateras samt förändras då de har kontinuerlig kontakt med de olika aktiviteterna. Det är viktigt att allt dokumenteras noggrant.

”vi försöker göra planerna rätt så korta för att kunna hålla dom levande och ändra den med tiden utefter personens förutsättningar... vi har kontinuerlig kontakt med de här SFI och alla de här aktivitetsanordnarna .” (Adam)

”Det är ett levande dokument i princip” (Kim)

Intervjupersonerna beskriver att en flykting som har en prestationsförmåga på 100 procent har en etableringsplan som pågår 40 timmar i veckan. Etableringsuppdraget samt etableringsersättningen ska upphöra efter två år. Om flyktingen inte fått ett arbete inom denna tid, finns flyktingen fortfarande kvar som arbetsförmedlingens ansvar, däremot är det inte etableringshandläggarnas ansvar. Etableringsplanen kan avbrytas tidigare än två år om flyktingen erhåller ett arbete eller påbörjar en utbildning där denne kan uppbära studiemedel. De kan dock återta kontakten med arbetsförmedlingen inom 6 månader om exempelvis individen blir av med arbetet.

”Högst 24 månader inom ramen av en 36 månaders period, varför det är så det kan vara en person blir mammaledig... då får man vara mammaledig 12 månader och sen komma tillbaka och fortsätta... Det finns säkert många som måste gå dom här två åren men med det är inte vårt uppdrag slut för dom är fortfarande våra arbetssökande... Dom kommer vara kvar hos oss även om kanske försörjningsansvaret flyttas till kommunen.” (Kim)

Etableringsreformens aktiviteter

Av intervjumaterialet framkommer att både Linköping samt Örebro erbjuder flyktingarna aktiviteter som består av SFI samt samhällsorientering, vilka kommunen ansvarar för. Meritportfölj vilket är ett företag som arbetar med att kartlägga individens yrkes- och utbildningserfarenheter. Intervjupersonen Sofie från Örebro påpekar att många säger att de inte har haft ett arbete men att de ändå kanske har arbetat på sitt jordbruk i hemlandet eller sålt sina grönsaker på marknader. Detta är ju även det arbetserfarenheter som måste föras fram. Allt som framkommer dokumenteras på ett CV. De kan även i denna aktivitet få hjälp med att översätta intyg och validera sina kunskaper samt få yrkesvägledning. Meritportföljen har Arbetsförmedlingen upphandlat för alla som har rätt till en etableringsplan. Arbetsförmedlingarna har även praktik samt arbetsmarknadsutbildningar som är generella för alla individer i Sverige.

Utöver ovanstående aktiviteter har även Örebro aktiviteter som består av yrkessvenska vilket är en aktivitet för den individ som i sitt hemland hade ett yrke som denne var utbildad inom eller arbetade med. Flyktingen får då läsa svenska som är inriktat på just det yrket. Inom yrkessvenskan ingår även ibland att de försöker hitta praktikplatser inom det yrke som individen arbetat med. Instegsjobb är ytterligare en aktivitet vilket är en anställning för nyanlända invandrare samt flyktingar som till viss del är handledd och kopplad till SFI. Anställningen är inom offentlig- eller privat sektor. Anställningen inom ett instegsarbete kan vara bland annat provanställning, tidsbegränsad eller tillsvidare. Ersättningen för både offentliga samt privata arbetsgivare ligger på 75 procent av lönekostnaderna.

Kim beskriver istället att aktiviteterna i Linköping, (utöver de aktiviteter som kommunerna har gemensamt) även består av lots, arbetsutbildningar, arbetsförberedande utbildningar, reguljära marknadsutbildningar samt validering av ett yrke. Han beskriver att det i princip inte finns någon begränsning för vad för aktiviteter de kan utföra.

En naturlig följdfråga blev om intervjupersonerna ansåg att aktiviteterna idag var tillräckliga för att tillgodose alla individers behov. Intervjupersonerna är oense om detta samt om något bör förbättras.

”Vi har inte så mycket aktiviteter som vi kan erbjuda i dagsläget men de upphandlas en hel del...behöver mer aktiviteter som är lämpade för individen, alla kanske inte behöver gå meritportfölj, för att dom är 20 år och har aldrig jobbat eller gått någon utbildning...vissa individen hamnar mellan stolarna för jag vet inte vad deras bästa planering är ... Jag känner inte att wow de här är nytt... regeringen har gett oss pengar för att leverera men för att leverera måste vi ha verktyg och har vi då standardverktyg som vi hade med förra reformen då blir det svårare att leverera på hälften så kort tid.” (Adam)

”Meritportföljen är att kunna hitta olika yrkesområden för en person som inte har jobbat eller har så mycket erfarenhet. Så dom har olika moduler ändå inom olika utbildningar. En hel utbildning kanske inte är till en viss person men olika moduler kanske är bra... då kan vi ta ett beslut som är lite kortare för varje utbildning så personen får det som är bra för just han eller henne”. (Sofie).

”Just nu känns ju dom aktiviteter och dom utbildningar vi har de är tillräckligt.”(Kim)

”Som det är nu så klagar dom mer på att det är så himla mycket hela tiden... i dagsläget kan jag inte se några stora behov... att köpa upp kurser skulle kunna vara en grej, det skulle vara mycket enklare... Det har vi väldigt svårt att göra idag”(Johan)

”Vi har tur att vi bor här i Linköping, storstan... våra sökande har tur faktiskt det finns massor aktiviteter för dom... småorter de finns nästan ingenting. För tillfället, för nybörjar vi har faktiskt aktiviteter... alltid individanpassade... alla gör inte allt”(Linda)

Aktiviteter för flyktingar med nedsatt prestationsförmåga

Intervjupersonerna beskriver att de sällan träffar flyktingar med någon form av nedsättning. Har flyktingen en nedsättning så görs en individuell bedömning av vilken väg som är den snabbaste vägen till arbete för just den flyktingen. Intervjupersonerna beskriver att en flykting kan ha kontakt med exempelvis en psykolog parallellt med att flyktingen deltar i Arbetsförmedlingens aktiviteter. Örebro och Linköpings beskrivningar över vilka aktiviteter som erbjuds till de med nedsättning skiljer sig en aning. Intervjupersonerna i Örebro beskriver att det nu upphandlas aktiviteter för just de med nedsättning men att det nu är samma aktiviteter för alla oavsett nedsättning (se bilaga 3).

”Planen anpassas efter individens förutsättning... flyktingen erbjuds samma aktiviteter som övriga bara det att man anpassar hur mycket tid flyktingen deltar på dom. Ibland kan en individ behöva ha kontakt med sjukvården en tid som aktivitet.”(Per)

Kim och Linda beskriver att flyktingar med nedsättning i Linköping alltid får delta i de obligatoriska aktiviteterna, SFI samt samhällsorientering, dock kan exempelvis SFI vara anpassad efter individens svårigheter där denne kan få läsa SFI i en lugnare takt samt i en lugnare miljö. De övriga aktiviteterna kan variera beroende på flyktingens förmåga, om flyktingen under en period är sjuk kan ett alternativ vara att denne deltar i hälsofrämjande aktiviteter under en period.

”Här i Linköping har vi inbakat i SFI för dom som är analfabeter... även svenska för språksvaga på Lernia... dom har både SFI och de här som komplement.”(Kim)

"det blir ju anpassningar av olika slag... är det någon form av handikappliknande, då kan det handla om anpassningar i lektionssalar och sådana saker, då är sjukgymnasten behjälplig...alla upphandlingar vi har med alla aktörer ska kunna anpassa utefter individens behov."(Johan)

Prestationsförmåga på under 25 procent

Av intervjumaterialet framkommer att om flyktingens prestationsförmåga bedöms vara på mindre än 25 procent så ingår de inte i reformen och det är därmed inte Arbetsförmedlingens ansvar. Intervjupersonerna beskriver att de sällan möter individer som har en nedsättning på under 25 procent. Kim beskriver att etableringshandläggaren i ett sådant fall bokar in ett trepartssamtal med kommunen samt kontaktar etableringshandläggare försäkringskassan för att se var flyktingen kan få hjälp. Om flyktingens prestationsförmåga stiger efter en period menar intervjupersonerna att kommunen eller den myndighet som ansvarat för flyktingen kan återta kontakten med Arbetsförmedlingen. Johan, beskriver om flyktingen fortfarande har viss problematik så träffas inte bara etableringshandläggaren och flyktingen utan då är ofta en av specialisterna med under mötet för att se vilka behov flyktingen har.

Linda ser ingen förklaring för varför de har dragit en gräns vid just 25 procent. Hon anser att varje procent som individen kan delta är viktig. Linda ser att det skulle finnas mer anpassade aktiviteter till just den här gruppen så att de inte hamnar vid sidan om etableringen.

Etableringslots

Av intervjumaterialet framkommer att en lots är ett företag eller en organisation. De företag som kan bli lotsar är bland annat de företag som håller i Arbetsförmedlingens aktiviteter som exempelvis meritportfölj. Inom ett lotsföretag är det vissa anställda som agerar som lotsar och har kunskapen om etableringsreformen och dess uppdrag. En lotshandläggare bör hjälpa max 20 flyktingar åt gången. De ska hjälpa flyktingen med olika kontakter samt frågor kring hur denne ska gå tillväga i Sverige (Ordna bankkort, gå till tandläkaren). Det finns ofta mycket praktiska frågor i början av etableringsperioden. En lots kan även hjälpa till med att skaffa en praktikplats eller ett arbete.

Till dess att en lots har valts, är det etableringshandläggarna som svarar på de praktiska frågorna kring det svenska samhället menar Johan. Intervjupersonerna är eniga om att en lots bör sättas in så tidigt som möjligt då det är i början som de har flest frågor. I första kontakten med en etableringshandläggare informeras flyktingen, med hjälp av tolk, om deras rätt att välja lots. När lots ska väljas informerar etableringshandläggarna om de olika lotsarna i de olika länen som finns samt vart de kan hitta dem på Arbetsförmedlingens hemsida.

Intervjupersonerna poängterar alla starkt att etableringshandläggaren inte får hjälpa eller föreslå vilken lots som skulle passa flyktingen bäst då lotsverksamheten täcks under lagen om valfrihetssystem vilket innebär att individen helt själv ska välja. Etableringshandläggaren får inte ens ge förslag trots att flyktingen ber om handläggarens åsikter. Är det en individ som inte vet eller vill välja lots samt inte vet vad som passar den bäst så väljs lots utifrån närhetsprincipen, alltså den lots som ligger närmst individens bostad. Intervjupersonerna poängterar dock att det är ytterst sällan de har fått använda sig av närhetsprincipen.

Intervjupersonerna beskriver att om flyktingen anser att lotsen inte fungerar och vill byta kommer de till etableringshandläggaren så tar de en diskussion om vad som inte fungerar. Det finns ingen tid för hur länge de ska gå hos en lots innan de byter, det är helt upp till flyktingen att byta om denne vill det. Anledningen till att flyktingen vill byta lots kan vara att personkemin inte fungerar eller att de vill ha en lots som ligger närmre deras hem.

"Våra sökande har rätt att byta lots när dom vill, men dom får inte gå tillbaka till lots som de har haft tidigare."(Kim)

När en lots sedan är vald kontakter lotsen flyktingen och de ses en timma i veckan.

Lotsens ersättning beror på hur snabbt den nyanlände flyktingen exempelvis påbörjar en efter gymnasial utbildning eller fått ett arbete, alltså får dem högre ersättning om den nyanlände uppnår dessa mål snabbare.

”Vissa lotsar träffar ju våra sökande betydligt fler timmar än dom ska egentligen göra. Men dom siktar ju att de här ska ju fungera så bra som möjligt för som sagt det är resultatbaserat system... på det viset det är jätte bra tycker jag att det är resultatbaserat.” (Kim)

Det framkommer av intervjudata att Arbetsförmedlingen, både i Örebro samt i Linköping, erbjuder informationstillfällen för lotsar där Arbetsförmedlingen beskriver sitt uppdrag samt lotsens uppdrag i förhållande till Arbetsförmedlingen.

”Sen har vi lotsträffar på Arbetsförmedlingen där vi bjuder in lotsarföretagen och dit deltagarna kan komma och få träffa dom.. för att kunna få en personlig kontakt” (Sofie)

Intervjupersonerna beskriver en gemensam bild över att en nackdel är att det även förekommer att lotsar söker upp de nyanlända där de vet att många nyanlända befinner sig för att värva deltagare i sin verksamhet. De får inte göra det, de ska enbart ge information till flyktingen inom Arbetsförmedlingens lokaler.

Intervjupersonerna är eniga om att det kan vara en nackdel att lotsen väljas främsta utefter vilket språk lotsen talar. Det är språket som blir viktigare än exempelvis vilket yrke lotsen är inriktad på. Linda menar att flyktingen inte får öva på det svenska språket då lotsen talar samma språk som flyktingen. Hon ser ändå en fördel i att de talar samma språk då hon upplever att flyktingen har mer förtroende samt kan relatera mer till en individ som talar samma språk samt kommer från samma kultur. Detta kan bidra till att flyktingen tar åt sig mer av information som gäller vad denne behöver göra för att integreras i samhället.

Andra nackdelar i valet av lots är att valet baseras på vad släkt och vänner ”tipsar” om. Intervjupersonerna i Örebro påpekar även att vart lotsen har sitt kontor kan påverka hur många deltagare dem har då närheten till en lots även kan vara avgörande för om den väljs. Kim menar att det för etableringshandläggarna inte spelar någon roll vilken lots flyktingen väljer. Linda och Johan påpekar att flyktingarna från början när de väljer lots har för lite kunskap om själva företaget vilket gör att det blir många byten av lots.

Intervjupersonerna är eniga om att fördelen med lotsen är att de hjälper flyktingar väldigt mycket med praktiska vardagliga frågor som etableringshandläggarna inte har tid att svara på, dessutom får de hjälp på deras egna språk.

Andra nackdelar som intervjupersonerna i Örebro ger är att lotsarna ibland ger flyktingen information om vissa arbetsuppgifter som Arbetsförmedlingen har vilket gör att flyktingen får fel information. Detta tror dem beror på okunskap, samt anser de att lotsarna kanske skulle behöva utbildning inom etableringsreformen då de saknar detta. Denna okunskap är anledningen till varför Arbetsförmedlingen ordnar lotsträffarna. Johan menar att en nackdel kan vara att lotsen hjälper flyktingen för mycket så att flyktingen sedan inte kan ta egna beslut eller eget ansvar över sitt liv.

”Dom aktörer som vi har aktiviteter hos har flest lotsbeslut och dom som jobbar främst bara mot lots har ingen... det är nått som inte fungerar och vi vet inte hur vi ska göra.” (Adam)

”Vi märker ibland att dom här företagen som vi både har vissa avtal med och som är lotsar samtidigt, dom har ibland svårt att hålla isär när dom är lots och när dom är kompletterande aktör.” (Per)

”om man ser andra företag de har blivit mer som konkurrens... det blir lite mer att man tänker på pengarna än på individen... det är den nackdelar med lotsar faktiskt”(Linda)

Intervjupersonerna i Linköping beskriver att lotsen kontrolleras genom månadsrapport där de skriver bland annat vad de har gjort och vad de har pratat om.

De krav ett företag eller en organisation måste uppfylla för att kunna bli lots är att de bland annat ska ha goda kontakter samt kunskaper på och om arbetsmarknaden, samt goda kunskaper om vilket stöd flyktingen kan få från samhället. Ytterligare ett krav är att lotsen ska kunna avgöra vilka behov samt förmågor flyktingen har samt vilka förmågor denne har så att insatserna i etableringsplanen så effektivt som möjligt ska kunna genomföras.

Analys

Aktiviteternas möjlighet till etablering i arbets- och samhällslivet

Intervjupersonerna i Örebro beskriver att Sveriges olika län förr hade olika rutiner för hur de skulle hantera flyktinginvandringen och etableringen. För att alla flyktingar skulle behandlas lika oberoende av var de bosatte sig i Sverige infördes, genom den nya etableringsreformen, gemensamma lagar och rutiner för alla län. Arbetsförmedlingens aktiviteter är både generella, det vill säga insatser som riktas till hela befolkningen, och individuella. Exempel på generella aktiviteter är arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar. Dessa riktlinjer följer regeringens mål med integrationspolitiken, vars syfte är att alla människor i Sverige ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter (Regeringen, 2009). Detta tyder även på att Sverige har utfört riktlinjer för hur de ska hantera invandringen. Vilket Carballo och Nerukar (2001) anser är en förutsättning för att invandringen ska kunna bli sund och socialt produktiv (Carballo och Nerukar, 2001). För att Regeringens integrationspolitiska mål ska kunna uppnås krävs det individanpassade insatser som utgår från individens enskilda behov (Regeringen, 2009). Även intervjupersonerna uttrycker att det är viktigt att arbeta och anpassa de olika aktiviteterna utifrån den enskilda individens behov. Av intervjudata framgår det att det går att anpassa och plocka ut de viktigaste delarna inom de aktiviteter som finns, för att de ska kunna tillgodose individens behov. Detta skulle kunna kopplas till att flyktingar som ingår i ett integrationsprogram tenderar att kategoriseras och anpassas för att passa in i välfärdssystemet (Olwig, 2010). Istället för att det ska finnas aktiviteter som är anpassade för en individs enskilda behov, utgår de ifrån generella etablerade mallar som gäller oavsett om individen är exkluderad från samhället eller inte (Montesino, 2008). Det kan leda till att personal bestämmer vad flyktingen har och saknar för kompetens, för att passa in i samhället (Olwig, 2010). Däremot skulle kopplingar kunna göras till att aktiviteterna anpassas på bästa sätt efter de resurser som finns.

Intervjumaterialet visar även att det i nuläget krävs fler aktiviteter att välja mellan, då det inte finns tillräckligt med aktiviteter för att kunna tillgodose alla individers behov. Vissa flyktingar passar inte in i någon av de aktiviteterna som finns nu, vilket gör att en individ kan bli aktiverad i en aktivitet som den fullt ut inte kan delta i. Detta skulle kunna innebära att integrationspolitikens mål inte är uppnådda, då det finns generella insatser för infödda och flyktingar men föga aktiviteter för varje individs behov. Alla intervjupersoner i Örebro menar att fler aktiviteter är under upphandling och ska utformas för att det ska finnas en aktivitet som på ett bättre sätt ska passa alla individers behov. En skillnad mellan kommunerna skulle kunna vara i vilken mån de har tillräckligt med aktiviteter för att tillgodose allas behov.

Linköpings intervjupersoner menar nämligen att det finns insatser för att alla flyktingars behov ska kunna bli tillgodosedda just nu.

Enligt resultaten har flyktingar med den nya etableringsreformen redan kommit ut i arbete. Vissa flyktingar har fått arbeten som kräver mindre utbildning och lägre kvalifikationer. Forskningen visar att flyktingar i större utsträckning än infödda få de arbeten som andra anser är ointressanta och där föga eller inga färdigheter krävs (Carballo och Nerukar, 2001, Regeringen, 2008). Av intervjuerna framkommer det att ett lågkvalificerat arbete sedan har lett till andra högre kvalificerade yrken. Detta anser inte regeringen (2008) och Vidovic (2011) alltid behöver ske, utan de ser en risk med att hamna i lågkvalificerade yrken. Då flyktingen lätt ”fastnar” på den arbetsplatsen, fast att flyktingens kompetens är högre än det arbetet (Vidovic, 2011, Regeringen 2008). En anledning kan bero på att deras utbildnings- och yrkeserfarenheter inte har validerats, vilket kan göra att arbetsgivaren får svårt att förstå vilken kompetens flyktingen har (Regeringen, 2008). Utifrån intervjupersonernas beskrivning av meritportföljen, tyder det på att de utför valideringar. Då företaget kartlägger och validerar flyktingens yrkes- och utbildningserfarenheter för att sedan se vad flyktingen behöver komplettera för att få ut en legitimitet i Sverige samt för att kunna utforma ett CV av de uppgifterna. Under den kartläggningen valideras även de vardagsuppgifter (exempelvis att individen skördat och sålt sina egna grönsaker) som flyktingen har utfört i sitt hemland. En annan aktivitet för att undvika att individen fastnar i ett lågkvalificerat yrke kan vara yrkessvenska, där flyktingen erbjuds Svenskundervisning som inriktas på flyktingens yrkes- och utbildningserfarenhet.

Konsekvenser av lång etableringstid

Intervjupersonerna menar att när kommunen hade ansvar för att integrera flyktingar i samhället tog det ungefär åtta år. Detta tror intervjupersonerna var anledningen till att den nya etableringsreformen trädde i kraft och att arbetsförmedlingen fick ansvar för att flyktingen skulle etableras i arbets- och samhällslivet inom två år. Intervjupersonernas uttalanden stämmer överens med regeringen (2009), då den långa etableringstiden anses vara ett integrationsproblem och har inverkan på samhället, kostnadsmässigt och flyktingens välmående samt medför utanförskap (Regeringen, 2009, s.3-8, 18-19, 38). Intervjumaterialet visar även att ingen etablering eller långa perioder utan sysselsättning kan påverka samhällets och flyktingens ekonomi samt leda till ohälsa för flyktingen, eller som intervjupersonerna uttrycker det depression, passivitet och att flyktingen får en negativ inställning till etableringen. Dessa resonemang kan bekräftas av Isaksson (1989) som menar att risken för ohälsa ökar då flyktingar inte kommer ut i arbetslivet (Isaksson, 1989, Hallsten, 1997). En anledning till att den nya etableringsreformen trädde i kraft kan ha varit för att regeringen har vetskap om vilken inverkan de långa etableringstiderna har på flyktingens välmående. En intressant fråga i detta sammanhang är: vad är det som gör att ett arbete eller en aktivitet är så viktig? Av resultatgenomgången framgår nämligen att arbete är viktigt för att flyktingen inte ska hamna utanför samhället samt för att de känner sig behövda, känna tillhörighet, självständighet och få ett socialt nätverk. De behöver inte känna sig beroende av någon annan. Detta står i enighet med Hallstens (1997) som menar att sociala kontakter, tidsstruktur och delaktighet är viktiga faktorer för att tillfredsställa individens mänskliga behov. Andra sociala instanser kan inte tillgodose sådana faktorer. Det sistnämnda skulle kunna stå i motsägelse till det som framkommit i intervjumaterialet då språket är en viktig del för att flyktingen ska kunna komma in på arbetsmarknaden och inte hamna i utanförskap. Det skulle kunna innebära att individen till viss del skulle kunna motverka utanförskap och ohälsa genom att vara aktiverad i aktiviteter som arbetsförmedlingen erhåller.

En annan anledning till att den nya etableringsreformen trädde i kraft kan bero på att aktiviteterna förr utfördes var för sig. Denna tolkning görs med hänvisning till intervjumaterialet. Då intervjupersonerna menar att det var en anledning till att etableringstiden tog längre tid. De anser att det är viktigt att arbetsförmedlingen synliggör flyktingarnas resurser tidigare än vad kommunen gjort förr. Tolkningen skulle även kunna styrkas med Regeringen (2009) då de ansåg att det var ett problem att aktiviteterna inte utfördes parallellt (Regeringen, 2009, s.22-23). Resultatet tyder på att aktiviteterna idag utförs parallellt då aktiviteterna ska kombineras så att flykting kan läsa SFI och andra aktiviteter samtidigt. Detta skulle kunna innebära att etableringsreformen bidrar till att etableringstiden förkortas, vilket intervjupersonerna redan nu kan se, då flyktingar får ett arbete tidigare än vad de fick förr. De ser en förbättring i att arbetsförmedlingen kontaktar flyktingarna i ett tidigare skede och på så sätt tidigare kan komma ut i arbete och olika aktiviteter. Däremot är det för tidigt att dra några slutsatser om etableringsreformens syfte har uppnåtts.

En kritik till den nya etableringsreformen, som framkommer av resultatet är att föga nya aktiviteter har uppkommit efter det att lagen trädde i kraft. Då arbetsförmedlingen fått föga nya verktyg för att etablera flyktingarna, kan det försvåra arbetet med att förkorta etableringstiden från åtta år till två år. Denna slutsats stärks av intervjumaterialet, då även en intervjuperson uttryckt detta.

Prestationsnedsättning

Intervjupersonerna beskriver att flyktingar som utrett sin prestationsförmåga och får en nedsättning av etableringsplanen erbjuds aktiviteter på 75, 50 eller 25 procent. I Örebro kommun erbjuds flyktingarna oavsett prestationsförmåga samma aktiviteter. Flyktingar med en prestationsnedsättning får en begränsad aktivering, det vill säga färre timmar. Aktiviteterna kan även kombineras med en kontakt med till exempel sjukvård och psykolog. Detta skiljer kommunerna åt, då Linköping har aktiviteter som är anpassade för flyktingar med prestationsnedsättning. Exempelvis SFI för analfabeter. En anledning till att fler anpassade aktiviteter behövs samt att de aktiviteter som finns behöver förbättras för de med en nedsättning skulle kunna vara för att flyktingarna med prestationsnedsättning inte ska försämrans i sin prestationsnedsättning. Detta resonemang styrker även Europeiska unionen (2011). Carballo och Nerukar (2001) styrker även detta då de menar att bristfälliga migrationsåtgärder kan leda till hälsoproblem. De anser att hur etableringen av flyktingen utformas påverkar dennes hälsa (Carballo & Nerukar, 2001, Europeiska unionen, 2011). En annan anledning till att det är viktigt att utforma fler aktiviteter skulle kunna beskrivas av Regeringen (2008). De menar att flyktingens situation på arbetsmarknaden försämrans genom deras ohälsa (Regeringen, 2008). Kopplingen ligger då istället i att flyktingen behöver fler aktiviteter för att inte hamna i en låg position på arbetsmarknaden samt för att förbättra sin hälsa.

En annan koppling till nedsättningen kan göras till Statskontorets redovisning, som visar att utredningen av prestationsförmågan har varit bristfällig, då flyktingarna kan dölja eller vara omedvetna om sin prestationsnedsättning (Statskontoret 2011). Intervjupersonerna håller med om detta då de menar att individen ofta har kommit ut i aktiviteterna innan nedsättningen visar sig. Anledningen till att prestationsförmågan inte utretts tidigare skulle kunna bero på att flyktingens nedsättning inte tidigare upptäckts. Av statskontorets (2011) rapport framkommer nämligen att vissa nedsättningar kan förändras eller upptäckas med tiden de är aktiverade (Statskontoret, 2011). Arbetsförmedlingen (2011) menar däremot att aktiviteterna kan behöva prövas för att flyktingens prestationsförmåga ska kunna avgöras (Arbetsförmedlingen, 2011).

En av anledningarna till att vissa flyktingar kan ha en prestationsnedsättning kan vara hälsorelaterade beteenden som uppstått under migrationen eller efter. Carballo och Nerukar

(2001) menar att flyktingen kan vara känslig för social utveckling och fysiska miljöer på grund av sina hälsorelaterade beteenden, speciellt om de inte får stöd för att kompensera dem (Carballo & Nerukar, 2001).

Intervjupersonerna beskriver att de flyktingar som bedöms ha en prestationsförmåga på under 25 procent inte ingår i etableringsreformen och blir därmed kommunens ansvar. Ett samband till att de flyktingar som har en förmåga på under 25 procent utesluts från reformen kan vara det Hallsten (1997) menar att urvalet från arbetsmarknaden utgår ifrån den arbetssökandes hälsa, vilket gör att de med ohälsa har svårare att komma in på arbetsmarknaden, då arbetsgivarna i lägre utsträckning vill anställa de med ohälsa (Hallsten, 1997). En koppling till detta kan göras till att aktiviteterna som finns, inte är tillräckliga för att tillgodose flyktingarnas nedsättningsbehov. Det skulle kunna göra att gruppen av flyktingar försämras i sin ohälsa.

Etableringslots

Av intervjuaterialet framkommer att lotsen ska vara ett stöd, ett personligt nätverk på arbetsmarknaden och i samhället samt att de ska ge information till flyktingen om det Svenska samhället. Lotsen kan även hjälpa flyktingen att få en praktik- eller arbetsplats. Olwig (2010) belyser vikten av att lära sig de sociala normerna i ett nytt land, då detta anses vara ett problem med tidigare integrationsprogrammen (Olwig, 2010). Lotsen skulle med detta kunna motverka problemet som Olwig (2010) belyser. En anledning till att lotssystemet införts skulle kunna beskrivas av Bevelander (2011). Han menar att flyktingar ofta saknar socialt nätverk i det nya landet och med det har svårare att integreras i samhället och på arbetsmarknaden (Bevelander, 2011). Detta utvecklas av Regeringen (2008) som menar att flyktingen snabbare ska kunna etableras i arbets- och samhällslivet med ett socialt nätverk (Regeringen, 2008).

Resultaten visar att det händer att lotsen söker upp flyktingarna och informerar flyktingarna om lotsens verksamhet, vilket de inte får göra. Lotsen har även svårigheter med att hålla isär lotsuppdraget och verksamhetsuppdrag samt att de ofta ger flyktingarna information om arbetsförmedlingens aktiviteter som de inte är kunniga inom. Av denna info skulle en orsak till detta kunna vara att lotsen inte vet vad den får och inte får göra. Av statskontorets rapport framkom det nämligen att lotsens roll behöver förtydligas, lotsen väljer själv hur de ska utforma tjänsterna och arbetssättet utifrån flyktingens enskilda behov (Statskontoret, 2011), vilket har med ovanstående att göra då lotsen har svårt att veta vad dennes uppdrag är. Detta framgår även av intervjuaterialet där intervjupersonerna anser att lotsarna har föga utbildning om etableringsreformen och behöver mer information om sitt uppdrag. För att motverka denna oklarhet anordnas möten där lotsarna informeras om etableringsreformen och vilket uppdrag de har gentemot arbetsförmedlingen.

Utifrån intervjudata är fördelarna med lotssystemet att lotsen kan hjälpa flyktingen med vardagliga frågor som Arbetsförmedlingens handläggare inte skulle ha tid med. Lotsen och flyktingen träffas en timma i veckan. De får även ofta hjälp med detta på deras eget språk, då flyktingarna ofta väljer den lots som talar samma språk. Detta visar på att lotsen träffar flyktingarna mer än vad de behöver. Då det framkommer i arbetsförmedlingens rapport att lotsen och flyktingen minimum ska träffas tre timmar per månad. Statskontoret redogör för att miniminivån för att träffa flyktingen inte är tillräcklig, ett större behov av socialt stöd behövs (Statskontoret, 2011). Vidovic (2011) utvecklar denna kritik och menar att det krävs att de träffas oftare för att annars anser inte författaren att lotssystemet är lönsamt och effektivt (Vidovic, 2011). En intressant fråga är då om denna extra timma som flyktingen och lotsen ses är tillräcklig för att lotssystemet ska bli effektivt? Av Kims utlåtande framkommer det att vissa flyktingar träffar lotsen oftare än fyra timmar. Han anser att lotsens resultatbaserade

ersättning är positiv, då lotsarna blir motiverade att träffa flyktingarna betydligt mer än vad de behöver. Av denna information skulle lotssystemet kunna bli effektivt. Frågan är om alla vill göra något gott för flyktingen och blir motiverade av ersättningen? Linda menar nämligen att den resultatbaserade ersättningen är negativ då lotsen tänker mer på vinsten eller pengarna de kan tjäna än på vad som är bäst för flyktingen.

Empowerment

Resultatet visar att arbetsförmedlarna inte alltid kan börja fokusera på arbete och utbildning vid första etableringssamtalet, som är målet för etableringen. De behöver ibland prata om andra saker som flyktingen har frågor om eller problem med i vardagen. Detta tyder på empowerment då Payne (2005) menar att fokus inte ligger på socialarbetarens målsättningar utan på att stötta klienten så att klientens behov ska kunna bli tillgodosedda (Payne, 2005). Däremot finns brister i detta då intervjumaterialet även visar att en önskan finns om att få mer utbildning och kunskap om flyktingarnas bakgrund för att öka förståelsen för dem. Arbetsförmedlarnas mål är även i fokus; att flyktingen ska komma ut i arbete eller utbildning. Därmed kan empowerment brista då Payne (2005) anser att socialarbetaren ska få en förståelse för klientens verklighet. Däremot skulle denna förståelse även till viss del kunna nås genom etableringssamtalen, då intervjudata visar att arbetsförmedlarna ibland behöver vara psykologer. Arbetsförmedlarnas målsättning skulle kunna bero på att de vill att flyktingarna ska integreras, knyta kontakter och minska utanförskap och isolering. Av resultatet framgår det att flyktingen är motiverad till att komma ut i aktiviteter. Därför skulle även flyktingen ha som mål att få en utbildning eller arbete. På så sätt skulle det ändå kunna vara en del av empowerment, enligt Payne (2005).

Intervjupersonerna menar att arbetsförmedlingen kontaktar flyktingarna vid ett tidigt skede och informerar dem om etableringen samt om att arbete är en viktig del i integreringen. Det gör att flyktingarna får en positiv inställning och blir motiverade till att delta i arbetsförmedlingens olika aktiviteter för att komma ut i arbetslivet. Om flyktingen skulle få vänta en längre period innan de kontaktas och kommer ut i aktiviteter kan det bidra till att de blir passiva och deprimerade. Flyktingen och handläggaren har nära kontakt, det bidrar till att motiverande samtal förekommer för att få flyktingen till en positiv och stärkt inställning till att vilja delta i aktiviteterna. Samtalen handlar även om att lösa hinder och problem. Forskningsanskaffningen visar att empowerment är då utsatta grupper samt individer får hjälp med att stärka deras självkänsla och självförtroende (Askheim & Starrin, 2007, s. 19-22, Wright Nielsen, 2009, s.48, Adams m.fl., 2009, s.179-181, Freire, 1970, kap.1). Genom dialogen med arbetsförmedlarna och de motiverande samtal skulle flyktingen kunna få hjälp med att stärka sin självkänsla och sitt självförtroende för att nå en personlig mognad. Dålig motivation och självkänsla skulle kunna vara ett hinder till att denne inte kommer ut i aktiviteter. Denna slutsats dras med stöd av Allwood och Johansson (2009), då motivation samt att flyktingen har vetskap om dennes egna resurser är avgörande för hur snabbt flyktingarna etableras i samhället (Allwood & Johansson, 2009, s.115-116, 121). Slutsatsen stöds även av Wright Nielsen (2009) som menar att hinder behöver individen eller gruppen hjälp med för att de ska få tillgång till sociala tjänster som samhället tillhandahåller (Wright Nielsen, 2009, s.53).

Resultatet belyser att flyktingars resurser synliggörs tidigare än de gjorts förr, det ska göra att flyktingen snabbare kommer ut i arbetslivet och bli självförsörjande. Resurserna synliggörs bland annat genom etableringssamtal och meritportföljen där flyktingens yrkes- och utbildningserfarenheter kan valideras samt SFI och samhällsorientering är även obligatoriska vilket är en viktig del för att kunna etableras i samhälls- och arbetslivet. Intervjupersonerna i Linköping beskriver vidare att det till viss del även finns aktiviteter för

de resurssvaga som är anpassade efter deras behov. Det ovanstående tyder på att etableringsarbetet utgår från Empowerment begreppet. Då de får hjälp, resurser och förutsättningar för att stärka sig själva och kunna förändra sina omständigheter som gör att de är maktlösa i samhället. Flyktingen som befinner sig i en maktlös situation i samhället kan då finna makt och motverka det som gör att de befinner sig i en maktlös situation (Askheim & Starrin, 2007, s. 18-22). Informationen ovan tyder på att individen får hjälp där flyktingen befinner sig i livet just nu samt stärker denne utifrån detta (Askheim & Starrin, 2007, s. 27-28, Wright Nielsen, 2009, s.42-43). Denna härledning görs till intervjupersonernas uppfattningar om att de utgår från flyktingens individuella behov.

Ur intervjumaterialet kan det utläsas att lotsen ska väljas så snabbt som möjligt för att de ska kunna vara ett socialt stöd samt för att de ska få ett nätverk i samhälls- och arbetslivet. Lotsen ska även hjälpa till med praktiska och vardagliga samhällsfrågor samt aktiviteter (såsom praktik) för att de snabbt ska kunna etableras. Etableringshandläggarna på arbetsförmedlingen har den avgörande rollen för om flyktingarna ska komma ut i arbetslivet eller inte. Då de har en samordnande roll bland berörda aktörer som flyktingen är i behov av för att etableras. Wildmark (2010) yttrar att om flyktingen får välja lots flyttas fokus och makten från politiker och tjänstemän till flyktingen själv (Wildmark, 2010). Detta har empowerment inslag, då Askheim och Starrins (2007) beskrivning av empowerment är att flyktingen får makten och kontrollen över sitt eget liv (Askheim & Starrin, 2007, s.18-19).

Genom de olika aktiviteterna och lotsen får flyktingen information om det Svenska samhället. Detta kan kopplas till att de utsatta i samhället bör få information om sambandet mellan dennes situation och samhällsfaktorer (sociala, ekonomiska och politiska förhållanden) som orsakar deras maktlösa och utsatta position. Sådan information kan vara viktig för att flyktingen ska kunna ändra sina handlingar (Askheim & Starrin, 2007, s.19-22, Wright Nielsen, 2009, s.48, Freire, 1970, kap.1). Vilket även det är empowerment.

En nackdel med lotsen som framkommer av intervjuerna är att de kan ge flyktingen för mycket hjälp så att flyktingen inte får lösa problemen själv. Det kan göra att flyktingen inte lär sig att ta eget ansvar. Detta menar Payne (2008) är felbehandling av empowerment, det kan leda till att flyktingen inte blir självständig (Payne, 2008, s. 440), utan istället beroende av lotsens expertis. Ovanstående skulle även kunna förklaras med den kritik som förs om empowerment, där den professionella anses ge makten till flyktingen istället för att flyktingen tillkämpar sig makten. Den professionella kan då bestämma hur mycket och lite resurser flyktingen ska få (Askheim & Starrin, 2007, s. 26-28), vilket skulle kunna bli faran när flyktingen inte får lära sig att ta eget ansvar. Flyktingen skulle även i ovanstående kunna förklaras med att flyktingen får hjälp med vissa saker och inte andra. Det skulle kunna bidra till att flyktingen rättar sig efter de normer och värderingar som samhället har upprättat. På så sätt upprätthålls det normala och det avvikande stängs ut (Askheim & Starrin, 2007, s. 29- 32, Wright Nielsen, 2009, s.53-54). Därför är det viktigt att individen får stöd till att göra självständiga val, ansvara för sig själv och hjälpa sig själv att förändra sin situation (Askheim & Starrin, 2007, s. 29- 32).

Marginalitet

Arbetsförmedlingen samverkar med sociala företag, av resultaten framgår det att de företagen rekryterar individer som står långt från arbetsmarknaden. Denna typ av anställning skulle kunna ses som en marginalisering där de kommer in på arbetsmarknaden och samtidigt fortfarande är utanför. En sådan typ av marginalisering beskriver Svedberg (2009) som arbetsmarginalitet, då han menar att individer som är marginella är de som är mitt emellan förankrad och utslagen (Svedberg, 2009).

En nackdel som framkommer från intervjudata är att flyktingen väljer lotsen efter vilket språk denne talar. Det kan bidra till att flyktingar inte övar Svenska språket och känner en trygghet i lotsen, då de kan tala modersmålet med varandra. Från forskningsavsnittet framkom det att kunskaper i det svenska språket är en viktig del för att förhindra utanförskap (Regeringen, 2009). Enligt Svedberg (2009, s.23) skulle en sådan flykting kunna vidmakthålla sin marginella situation i samhället, då den som befinner sig utanför eller vid sidan av samhället är marginaliserade (Svedberg, 2009). Resultatgenomgången ger även information om det positiva med att lotsen och flyktingen kommer från samma kultur och kan tala samma modersmål. Flyktingen kan då ta till sig information om samhället på ett bättre sätt. Det innebär med andra ord att flyktingen kan få den informationen som denne behöver för att kunna integreras i samhället. Om flyktingen vidmakthåller sin marginella position eller tar till sig information om det nya samhället är i enlighet med Pilj (1987) samt Allwood och Johansson (2009) avgörande för om individen ska integreras i samhället eller inte. Detta beror på om flyktingen är motiverad till att ta till sig informationen och samhället eller inte. En flyktings syn på att vilja bevara ursprungslandets sätt att leva behöver förändras för att kunna integreras (Pilj, 1987, Allwood & Johansson, 2009, s.115-116). Då flyktingen får en lots med samma kultur skulle lotsen kunna hjälpa flyktingen att få motivationen och förändra sin syn som skulle kunna göra att denne tar till sig informationen om det svenska samhället. Vilket skulle motverka den marginella positionen i samhället, som beskrivits ovan av Svedberg (2009). Samtidigt som det skulle kunna motverka att samhället har svårt att acceptera och förstå individen, då denne agerar utifrån sina ursprungstraditioner. En sådan form av marginalitet beskriver Svedberg (2009) som att flyktingen har svårt att släppa sin härkomst kultur och på grund av detta hamnar mellan två olika kulturer (Svedberg, 2009, s.23-24).

I och med den nya regeringsreformen, etableringsarbetet och genom de olika aktiviteterna ska flyktingen snabbt komma in på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Aktiviteterna kan bidra till att flyktingarna inte marginaliseras på strukturell nivå, då samhället utformat ett program som gjort att de inte ska göra det. Vilket visar att regeringen och samhället har tagit ett steg för att motverka stereotyper och fördomar om flyktingar samt för att motverka utanförskap. Denna slutsats dras med stöd av Carballo och Neukar (2001), som anser att motståndskraften till flyktingarna gör att de hamnar i periferin i samhället och föga språkkunskaper och kulturella skiljaktigheter leder ofta till att stereotyper och fördomar om flyktingar stärks (Carballo och Neukar, 2001).

Motståndet för flyktingarnas deltagande i samhället har ofta varit kulturella beteenden och språkproblem (Carballo och Neukar, 2001). Intervjumaterialet tyder på att dessa språkproblem skulle kunna motverkas då SFI är en obligatorisk aktivitet. Vidare visar intervjudata att lotsen ofta väljs efter vilket språk de kan tala, med det skulle flyktingen kunna få hjälp med de kulturella beteendena som råder i det svenska samhället.

Av resultatet utläses att ett instegsjobb, en av arbetsförmedlingens aktiviteter, innebär att arbetsgivaren får betala 25 procent av lönekostnaderna (det vill säga de får 75 procent i ersättning för att de anställer en flykting). En sådan anställning för flyktingen skulle kunna motverka marginalisering, preferensdiskriminering och statistisk diskriminering. Då flyktingarna kan få en chans att visa sin kompetens och sina egenskaper för arbetsgivaren.

Från intervjumaterialet framkommer det att ingen etablering eller långa etableringstider kan leda till försörjningssvårigheter, sociala svårigheter och psykiskt ohälsa. Detta anser Svedberg (2009) är en typ av marginalisering på arbetsmarknaden och i samhället, som kan innebära att flyktingen mister de grundläggande resurserna som krävs för att kunna förändra och påverka sin situation på egen hand. Intervjudata tyder på att denna information finns då den visar att ett arbete med flyktingar är viktigt för att få in dem på arbetsmarknaden. Svedberg (2009) och Halvorsen (1995) anser i likhet med detta att arbetsrelaterade aktiviteter

och vidareutbildningar är faktorer som kan hjälpa flyktingen från sin marginella ställning. Halvorsen (1995) menar däremot att en flykting kan komma ifrån sin marginella ställning på arbetsmarknaden och i samhället om det råder bland annat goda konjunkturen (Halvorsen, 1995). I likhet med detta framkommer det i resultatet att flyktingar är den grupp som drabbas hårdast av en lågkonjunktur. En motsägning till detta skulle kunna bestå av att intervjumaterialet visar att arbetet med flyktingarna, för att få ut dem i aktiviteter är viktigt även vid en högkonjunktur för att de inte ska drabbas så hårt eller för att de ska ha blivit etablerade vid lågkonjunkturen. Den nya etableringsreformen skulle därmed kunna vara ett sätt att minska marginalisering. Vilket skulle kunna kopplas tillbaka till empowerment då de försöker förändra orättvisor och skapa social rättvisa i samhället (Wright Nielsen, 2009, s.40, Payne, 2008, s 416-419).

Diskussion

Undersökningen av etableringsreformen har varit intressant att studera då ämnet är så aktuellt, då den trädde i kraft den 1:a december 2010. Vi har båda genom nyheter och artiklar läst om etableringsreformen och många debatter har hållits. Delar av etableringsreformen har blivit kritiserad, ett exempel på detta är om arbetsförmedlingen har en utbildning som är tillräcklig för det arbete de ska genomföra. Ytterligare en kritik som vi har läst och hört i olika debatter på tv samt i olika tidningar är att etableringshandläggarna fick påbörja etableringsuppdraget för tidigt, då de skulle ha haft mer struktur och vetskap innan de börjat arbeta med uppdraget. Riskerna med detta skulle kunna vara att flyktingarna påverkas negativt i deras etablering samt att det kostar samhället mer än vad det skulle gynna. Med vetskap om denna fakta frågade vi intervjupersonerna om de ansåg att utbildningen var tillräcklig. Utifrån intervjumaterialet är denna kritik till viss del inte befogad, då intervjupersonerna var eniga om att utbildningen varit tillräcklig när det gäller etableringsuppdraget. De menar att allt inte går att lära sig genom teoretisk utbildning då det kan skilja sig från verkligheten. Däremot är de överens om att viss vidareutbildning skulle behövas i framtiden.

Integration samt för- och nackdelar med etableringsreformen

Intervjupersonerna menar att etableringsreformens syfte är att förkorta etableringstiden till två år samt att under denna tid kunna bli självförsörjande genom arbete eller utbildning. Utifrån forskningsanskaffningen framkommer det att SFI, samhällsorientering och andra aktiviteter som kan påskynda etableringen är obligatoriska (Wildmark, 2010). Det är dessa aktiviteter som ska bidra till att utanförskap, segregation och ohälsa förhindras (Regeringen, 2009, Regeringen, 2001). Intervjumaterialet visar att flyktingarna utför aktiviteter parallellt. De fördelar vi ser med den nya etableringsreformen är att det är obligatoriskt för flyktingen att läsa SFI och samhällsorientering. Dessa aktiviteter kan vara avgörande för att en flykting ska integreras i samhället och i arbetslivet. Risken finns att en flykting som saknar kunskap om det svenska samhället och språket, isoleras och marginaliseras. Det vill säga att de hamnar i periferin i samhället. Därför är det viktigt att flyktingarna deltar i olika aktiviteter parallellt, då det skulle kunna bidra till en mer effektiv och snabbare etablering.

En nackdel vi kan se med att aktiviteterna genomförs parallellt är att flyktingarna får för mycket information på samma gång. Informationen kan då vara svår att ta till sig och förstå vikten av den samt komma ihåg. Därför kan det vara bra om de får samma information från flera aktiviteter (lots, handläggaren och samhällsorienteringen).

Etableringsreformens syfte är relevant och välbehövlig, med utgångspunkt av de fördelar som beskrivits ovan. Ytterligare en fördel med etableringsreformen är att flyktingarna ges

resurser och förutsättningar så att de själva ska kunna ta sig ur sin utsatta situation. Däremot finns det en utmaning med att kunna förkorta tiden från åtta år till två år. Av intervjumaterialet framgår det att arbetsförmedlingen inte har fått några nya verktyg (aktiviteter) för att kunna påskynda etableringen. Vi anser även att det kan bli svårt eller en utmaning för flyktingar som är äldre eller analfabeter att lära sig svenska språket och påbörja en utbildning eller komma in i arbetslivet på den korta tiden. Däremot har alla människor olika historier, bakgrunder och förståelser så detta behöver inte bli ett problem, det skulle kunna vara tvärt om att den högutbildade behöver mer tid än den lågutbildade att komma ut i samhälls- och arbetslivet.

Intervjupersonerna i Linköping beskriver att de har aktiviteter som är och kan bli anpassade för flyktingar med nedsättning. Exempelvis har de SFI som är anpassade för analfabeter. Till skillnad från Linköping har Örebro till större delen samma aktiviteter för alla, de begränsar tiden till vilken procent (25, 50 eller 75) flyktingen kan delta. Det sistnämnda ser vi som en nackdel då risken finns att flyktingarna inte kan eller vill delta och därmed inte blir lika motiverade att integreras i samhälls- och arbetslivet.

Arbetsförmedlingens ansvar och uppdrag

Arbetsförmedlingen har huvudansvaret för att etablera flyktingar i samhället och på arbetsmarknaden (Statskontoret, 2011, Arbetsförmedlingen, 2011). Frågor vi ställer oss är; om det kommer göra någon skillnad att arbetsförmedlingen tar över etableringsansvaret som tidigare låg på kommunen. Bara för att ansvaret förflyttas till någon annan behöver det inte innebära att problemen och svårigheterna försvinner i framtiden. Skulle inte kommunen kunnat få en utbildning om etableringsreformen och haft kvar ansvaret för flyktingarnas integrering, då de redan har kunskapen och erfarenheten om flyktingarna? Utifrån intervjumaterialet har det framkommit att intervjupersonerna har erfarenhet av målgruppen, flyktingar. Fördelarna vi ser är att de obligatoriska aktiviteterna som kommunen står för, kan nu kombineras med arbetsförmedlingens aktiviteter. Arbetsförmedlingens aktiviteter anser vi är behövliga för att flyktingen ska komma in på arbetsmarknaden och integreras i samhället snabbt. Etableringen påbörjas redan några dagar efter att flyktingarna erhållit uppehållstillstånd. Det ser vi som en positiv faktor till att motverka den långa etableringstiden.

En annan fördel med att arbetsförmedlingen har huvudansvaret för etableringen, kan beskrivas av Linda. Hon menar att de kontaktar flyktingarna tidigt och informerar samt förklarar varför det är viktigt att ha ett arbete och lära sig svenska språket. Denna förklaring var inte lika tydlig av kommunen, vilket gjorde att flyktingarna inte fick samma framtidstro och motivation till att integreras, som de har idag.

Arbetsförmedlingen och andra berörda myndigheter behöver tid för att vänja sig vid de nya ansvarsområdena och uppgifterna. Enligt intervjudata framkommer det att arbetsförmedlingen till viss del vant sig vid sitt ansvar och uppdrag. Under den tiden arbetsförmedlingen haft detta ansvar har samtliga intervjupersoner sett att flera flyktingar kommit ut i arbete eller utbildning. De goda framstegen, tror vi skulle kunna bero på att arbetsförmedlingen fått ansvaret. Det skulle kunna vara lättare för dem då de påbörjat ett helt nytt uppdrag. Kommunen skulle kunna ha svårare att övergå till den nya etableringsreformen, då de kan ha svårt att byta ut det gamla mot det nya.

Så länge alla myndigheter vet vilket ansvar och uppdrag de har inom etableringsreformen, ser vi att arbetsförmedlingens huvudansvar för etableringen kan fungera. Förutsättningen för att alla aktörer ska kunna lösa svårigheter och kunna ha insyn i varandras uppgifter och veta vilket ansvar de har, är att alla samverkar.

Avslag på rätten till etableringsplan

Vår stora fråga har varit vad som händer med de flyktingar som inte innefattas av etableringsreformen för att de har en prestationsnedsättning på under 25 procent. Eftersom vi begränsat oss till arbetsförmedlingen, har vi inte haft möjlighet att studera vidare vad kommunen gör med denna grupp. Detta skulle kunna bli en annan forskning.

Vi ställde oss frågan varför inte flyktingarna kunde aktiveras på mindre än 25 procent? Vi menar som Linda att varje procent som flyktingen kan delta i aktiviteter bidrar till att de på något sätt etableras. Kan flyktingen exempelvis delta 2,5 procent, vilket motsvarar en timma i veckan av aktiviteter, anser vi det positivt, istället för att flyktingen ska uteslutas från etableringsreformen. Då det kan leda till ohälsa, marginalisering och isolering. Vi anser att en flykting som kommer från ett främmande land och har en prestationsförmåga på mindre än 25 procent har sämre förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden än infödda med samma svårigheter har. Då flyktingen saknar det Svenska språket och information om hur det Svenska samhället fungerar.

Flyktingen har möjlighet att komma tillbaka till arbetsförmedlingen inom ett år och påbörja en etablering om denne kan aktiveras till mer än 25 procent. Om flyktingen inte skulle bli bra under ett år, vad händer då? Hur etableras dem? Detta har inte ingått i vårt syfte att undersöka, därför skulle vidare forskning kunna ge detta svar.

De flyktingar som inom ett år kan återkomma till arbetsförmedlingen, för att deras förmåga har ökat, anser vi under den uteblivna tiden från etableringsinsatser behöver få möjlighet till att aktiveras. Sådana aktiviteter skulle kunna vara frivilliga och innehålla svenska- och samhällsundervisning. Det skulle även kunna finnas kravlösa aktiviteter där flyktingen fick möjlighet att träffa andra människor. Det här skulle kunna leda till att flyktingen, trots sin nedsättning kan etableras i samhället och få ett socialt nätverk. Det i sin tur skulle kunna leda till ett snabbare tillfrisknande. Vi anser att de frivilliga och kravlösa aktiviteterna även skulle kunna bidra till att fler flyktingar kan återkomma till arbetsförmedlingen inom ett år. Detta stärker även Isaksson (1989) och menar att aktivering minskar risken för ohälsa.

De som ändå är så pass sjuka att de inte kan lämna hemmet eller sjukhuset och saknar socialt nätverk exempelvis, ser vi skulle behöva någon som ändå besökte dem samt på något vis gav dem information om samhället på deras språk. Med detta vill vi att även dessa flyktingar ska få en social kontakt och genom denne få vetskap om vad samhället har att erbjuda för insatser (sjukvård, utbildning och arbete ect.). Vilket skulle kunna hjälpa flyktingen i sitt tillfrisknande, då de kan få känna sig behövda, betydelsefulla och få ett hopp om framtiden. Det skulle även kunna göra att flyktingen blir motiverad och får hopp om att denne kan bidra med något i det svenska samhället.

Genom diskussionen ovan vill vi komma fram till att etablering handlar om så mycket mer än bara bli självförsörjd, genom ett arbete eller utbildning. Därför anser vi att etableringsreformen skulle behöva innefatta mer än bara aktiviteter mot arbetsmarknaden. Statskontorets (2011) rapport visar att flyktingarna är i behov av rehabiliteringsinsatser, vilket skulle behövas i större utsträckning än vad som finns idag (Statskontoret, 2011). Vilket vi kan hålla med om.

Etableringslots

Fördelen med en lots är att de får samhällsinformation samtidigt som de får en social kontakt. Däremot skulle lotsen behöva komma in i ett tidigare skede, då intervjupersonerna beskriver en problematik i att flyktingarna har så många problem och praktiska frågor i början av etableringen. Detta har även varit en kritik, då frågor ställts vem som besvarat dessa frågor innan lotsen valts. Intervjupersonerna beskriver att det är dem som får svara på de praktiska

frågorna till dess lotsen blivit tillsatt. Vi tror att det gör att mycket tid går åt till att svara på frågor som gäller generella saker istället för att arbetsförmedlarna får fokusera på arbetsförmedlingens aktiviteter. Det är även viktigt för flyktingen att få svar på dessa frågor då de annars kan ha svårt att koncentrera sig på arbetsförmedlingens aktiviteter.

Slutord

Syftet och målet med etableringsreformen är att flyktingen ska bli självförsörjande inom två år, genom ett arbete eller en utbildning. Utifrån intervjumaterialet kan vi se att aktiviteterna är tillräckliga för dem som kan delta till hundra procent. Intervjupersonerna är eniga om att de redan nu kan se förbättringar när det gäller att snabbt etableras på arbetsmarknaden samt i samhället då ett antal flyktingar redan börjat arbeta och studera. De tror att en anledning till denna förbättring är att aktiviteterna nu utövas parallellt med varandra samt att SFI (svenska för invandrare) samt samhällsorientering är obligatoriska. Detta då de är överens om att svenska språket är mycket viktigt för etableringen i samhället samt på arbetsmarknaden. Däremot skulle fler aktiviteter behövas för att alla flyktingars behov ska bli tillgodosedda. Detta gäller speciellt flyktingen som får en nedsättning och aktiveras till 25, 50 eller 75 procent. Linköping anser att de har aktiviteter som kan anpassas efter flyktingar med en nedsättning. Medan Örebro anser att fler aktiviteter behövs och är under upphandling. Flyktingar som får avslag på rätten till etableringsplan och inte ingår i etableringsreformen är inte arbetsförmedlingens ansvar. De hänvisas därmed till kommunen. Lotsen är en viktig aktivitet som bidrar till att flyktingen får ett socialt nätverk samt hjälp att snabbare kunna etableras i samhälls- och arbetslivet. Från intervjudata framkommer det att lotsen skulle behöva komma in i ett tidigare skede.

Det är däremot för tidigt att kunna säga om syftet med etableringsreformen har uppfyllts då den trädde i kraft första december 2010.

Referenslista

Adams, Robert & Dominelli, Lena & Payne, Malcolm (ed.) (2009). *Critical Practice in Social Work*. Basingstoke: Palgrave

Allwood, Carl Martin & Johansson, Per (red.) (2009). *Mänskliga möten över gränser- vård och social omsorg i det mångkulturella samhället*. Stockholm: Liber AB.

Arbetsförmedlingen (2010) *Etableringslotsen - en länk mellan den nyanlände och arbetsmarknaden*. Hämtad: 5 oktober 2011: www.arbetsformedlingen.se/download/18.../fakta-for-lotsar.pdf

Arbetsförmedlingen (2011). *Arbetsförmedlingens återrapportering 2011. Nyanländas etablering-reformens första sju månader*. Dnr: AF-2010/436389. Återrapportering enligt regleringsbrevet för 2011 (Beslut i ärendet fattades av Angeles Bermudez-Svankvist. Ärendet har föredragits av Johan Nylander.

Askheim, Ole Petter & Starrin, Bengt (2007) *Empowerment i teori och praktik*. Gleerups Utbildning AB

Bengtsson, Tommy, Lundh, Christer & Scott, Kirk (2005). *From Boom to Bust. The Economic Integration of Immigrants in Post War Sweden*. Oxford University Press.

Bevelander, Pieter (2011) *The employment integration of resettled refugees, asylum, and family reunion migrants in Sweden*. Malmö University, Sweden.

Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB: Malmö

Carballo, Manuel och Nerukar, Aditi (2001). *Migration, Refugees, and Health Risks*. Research International Centre for Migration and Health, Vernier, Switzerland.

Edvardsson, Bo. (2003). *Kritisk utredningsmetodik: begrepp, principer och felkällor*. 2:a rev. uppl. Stockholm: Liber.

Europeiska unionen (2011). ISBN 978-91-7281-417-2. *Utan hälsa ingen etablering- hälsans roll i flyktningmottagandet*. Hämtad den 20 oktober 2011: www.lansstyrelsen.se/stockholm

Freire, Paulo (1970) tredje upplagan. *Pedagogik för förtryckta*. Falköping: Boktryckeri AB.

Hallsten, Lennart (1997). Arbetslöshet och psykisk ohälsa 1980-1996- en meta-analys. *Arbete och hälsa vetenskaplig skriftserie*. 1997:28, ISBN 91-7045-451-5. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Halvorsen K. (1995). *Virker velferdsstaten?* Högskolan i Oslo, ÖKS-rapport nr 95:5.

Isaksson, Kerstin (1989). Unemployment, mental health and the psychological functions of work in male welfare clients in Stockholm. *Scand J Soc Med* 1989;17:165-169. i Hallsten,

Lennart (1997). Arbetslöshet och psykisk ohälsa 1980-1996- en meta-analys. *Arbete och hälsa vetenskaplig skriftserie*. 1997:28, ISBN 91-7045-451-5. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Jergeby, Ulla (2008). *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm: Gothia.

Kvale, Steinar & Brinkmanns, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Meeuwisse, Anna & Sunesson, Sune & Swärd, Hans (2006). *Socialt arbete: en grundbok*. Stockholm: Natur och kultur.

Montesino (2008). Flyktingskap, ett handikapp. *Socialvetenskapliga tidskrift*. Nummer 1, s. 37-49.

Nilsson, Åke (2004) *Efterkrigstidens invandring och utvandring*. Statistiska centralbyrån, Demografisk rapport 2004:5
www.scb.se/statistik/.../BE0701_1950I02_BR_BE51ST0405.pdf

Nilsson, Åke (2002) *Dagens invandrare- hustrur och barn*. VålfärdsBulletinen Nr 4
http://www.scb.se/statistik/AA/BE0801/2000I02/A05ST0204_02.pdf

Olwig, Fog Karen (2010) *Integration': Migrants and Refugees between Scandinavian Welfare Societies and Family Relations*. Anthropology, University of Copenhagen

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Payne, Malcolm (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Pilj, Marja A. (1987). *Marginalisation and strategies against exclusion*. International Council on social welfare in Rome, September 1987.

Regeringen (2001) *Integrationspolitik för 2000-talet*. (2001/02:129) Regeringen.

Regeringen (2008). *Egenmakt mot utanförskap- regeringens strategier för integration*. Skr 2008/09:24. Stockholm: Riksdagen.

Regeringen (2009) *Egenmakt mot utanförskap – redovisning av regeringens strategi för integration*. (2009/10:233). Regeringen.

Regeringen *Del II Överväganden och förslag*. Regeringen. Hämtad den 21 december 2011:
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/51/24/f2692c9f.pdf>

Regeringskansliet, (2007). *Arbetsutbud och sysselsättning bland personer med utländsk bakgrund. En kunskapsöversikt (Ds 2007:4)*. Stockholm: Fritzes. Avsändare: finansdepartementet. skriven av FD Stefan Eriksson från Nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet.

Regeringskansliet(2008) *Integration*. Arbetsmarknadsdepartementet . Hämtad den 21 december 2011:
<http://www.regeringen.se/sb/d/2279>

Sohlberg, peter & Sohlberg, Britt-marie (2009). *Kunskapens former: Vetenskapsteori och forskningsmetod*, 2. Uppl. Malmö: Liber.

Statistiska centralbyrån (2011) Befolkningsstatistik i sammandrag 1960-2010. Hämtad: 9 november 2011.
http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____26040.aspx

Statskontoret (2011). *Myndigheternas genomförande av etableringsreformen- delrapport (2011:24)*. Stockholm: Regeringen Arbetsmarknadsdepartementet (regeringen gav statskontoret uppdraget och Yvonne Gustafsson beslutade ärendet, och Mikael Halápi och Jonas Ericson närvarade vid slutliga handläggningen). Statskontoret.

Svedberg, Lars (2009) *Marginella positioner- Kritisk diskussion om begrepp, teori och empiri*. Ersta Sköndal högskola

Thyer, Bruce (ed) (2010)/ second edition. *The handbook of social work research methods*. Los Angeles: SAGE, 654 sidor.

Vetenskapsrådet (2011) *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. ISBN:91-7307-008-4 Hämtad den 20 oktober 2011:
<http://codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vidovic, Anitha (2011). *Den nya etableringsreformen- Avseende flyktingmottagande och integration år 2010*. Kandidatuppsats inom affärsjuridik (förvaltningsrätt): Högskolan i Jönköping.

Wildmark, Frida (2010). *Arbetsförmedlingens försöksverksamhet med etableringssamtal- En studie om försöksverksamheten med etableringssamtal inför kommande Lag (2010:197) "om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare"*. Kandidatuppsats: Högskolan i Malmö, Kultur & samhälle.

Wright Nielsen, Tabitha (2009). *Viljen til at frigøre en undersøgelse af egenmakt i praksis*. Lunds universitet. Socialhögskolan, akademisk avhandling.

Zajić, Gradimir (1987). Unemployment as a form of marginalization, i Pilj, Marja A. (1987). *Marginalisation and strategies against exclusion*. International Council on social welfare in Rome, September 1987.

Zeteo, Norstedts Juridik (2011). *Lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare*. Hämtat från den 21 oktober 2011:
<http://zeteo.nj.se/ppd/template.htm;jsessionid=CBD2BA8C789580BBE4C23CC85947E490?view=main>.

Bilagor

Nr 1, Intervjuguiden till Arbetsförmedlarna

Bakgrund till intervjupersonen

- Kan du berätta om din utbildning
- Hur har du blivit förberedd inför det nya uppdraget?
 - Har du fått en utbildning inför den nya etableringsreformen?
 - Hur har denna utbildning sett ut?
 - Har utbildningen varit tillräcklig för att du ska kunna utföra etableringsuppdraget?
 - Har du arbetslivserfarenhet för att arbeta med flyktingar och etableringsuppdraget?
- Vad är din roll i etableringsarbetet?

Integration och arbetslöshetens konsekvenser

- Vad tror du är viktigt med att flyktingen integreras i samhället och på arbetsmarknaden?
 - Vad tror du är fördelen med att ha ett arbete?
- Vad är nackdelarna med att vara arbetslös, anser du?

Syftet med etableringsreformen

- Kan du berätta vad syftet är med etableringsreformen
- Uppnås syftet anser du?
 - Anser du att du har tillräckligt med kunskap för att uppnå de mål som etableringsreformen har för varje flykting?

Kontakt

- Hur kontaktar du flyktingen för att upprätta en etableringsplan?
 - Vem hjälper den nyanlända flyktingen att möta det svenska samhället under de första månaderna innan lotsen tillsatts?

Prestationsnedsättning

- Hur utreds prestationsförmågan?
 - Vem utför den?
 - Anser du att det finns ett behov av att arbetsförmedlingens specialister närvarar vid denna bedömning?
- Vad anser du om utredningen av prestationsförmågan?
 - För- och nackdelar
- Vad sker med de flyktingar som inte kan upprätta en etableringsplan för att de är förhindrade att delta i insatser på mindre än 25 procent?
 - Hur ser aktiviteterna ut för dem?
 - Vad är din roll när det gäller denna grupp?
 - Vem har ansvar för att dessa flyktingar i framtiden ska kunna delta i aktiviteter?

Etableringsplan

- Kan du beskriva hur en etableringsplan ser ut (finns det möjlighet att få ta del av ett exempel?)
- Hur går ni tillväga för att upprätta en etableringsplan- steg för steg?
 - Ser ni några svårigheter med att hålla den tidsramen, ett år, att få en etableringsplan?

- Vad händer med de flyktingar som inte har uppnått sin etableringsplan under 24 månader?
- Vad kan det bero på att planen inom denna tid inte kunnat uppnås?
- Vad är det som avgör när en flykting är ”färdig” med en etablering?

Nedsättning av etableringsplanen

- Hur ser deras aktiviteter ut? (finns det möjlighet att kunna jämföra en sådan plan med en som är upprättad på heltid)
- Hur anpassas flyktingarnas aktiviteter efter dennes prestationsförmåga och behov?

Aktiviteter

- Vad erbjuder arbetsförmedlingen för aktiviteter?
- Vad anser du om aktiviteterna, för- och nackdelar.
- Finns det behov av fler aktiviteter?
- I så fall vad skulle behövas mer?
- Anser du om aktiviteter finns för att tillgodose alla flyktingars behov
- Behöver det finnas mer anpassade aktiviteter till varje enskild flykting?
- Ser du några svårigheter/hinder för flyktingarna att delta i aktiviteterna?
- I så fall, hur skulle flyktingarna kunna dela i de arbetsförberedande insatserna på ett bättre sätt?

Lotssystemet

- Beskriv lotssystemet och hur det fungerar
- Hur kontaktas lotsen?
- Hur väljs lotsen ut?
- Finns det en beskrivning av lotsen och dennes affärsidé för att underlätta flyktingens val av lots? Anser du att detta underlättar för flyktingen att välja den lots som passar dennes arbets- och utbildningserfarenhet?
- Hur valfritt är valet av etableringslots?
- Hur ser din hjälp ut vid flyktingens val av en lots?
- Vilka krav behöver lotsen uppfylla?
- Hur många lotsar har ni att erbjuda flyktingen?
- När kan tillgängligheten till lots saknas?
- Hur många flyktingar får en lots ha ansvar för att etablera?
- Vad ser du för nackdelar respektive fördelar med lotssystemet?
- Vad skulle behöva förändras?
- Om allt är positivt vad tror du har gjort att lotssystemet fungerar?
- Hur ser ditt samarbete ut med lotsen?
- Hur kontrollerar ni att flyktingen får den hjälp som lotsen är skyldig att ge?
- Vad är din roll vad gäller samarbetet med lotsen?

Nr 2, Etableringplan, 100 % deltagande

Nr 3, Eableringsplan, nedsättning deltid